

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ Ζ'

ΑΡ. 91-92

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ: Μυστικός Δείπνος: 'Ο πρόλογος—Προτομή
σ' ένα άκρογιάλι—'Ο. επίλογος (ποιήματα)

Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑ: Τό βιβλικό δράμα (διήγημα)

ΛΙΑ. ΤΑΒΕΡΝΑΡΗ ΝΑΓΗ: Γυρίσματα (ποίημα)

ΑΝΤ. ΚΛΟΚΚΑΡΗ: Τραγούδια της αγάπης—Μοιρολόγια (δημοτικά)

Ν. Σ. ΒΡΑΧΙΜΗ: Στη μνήμη του Κωνσταντίνου Μ. Φιλίππου (ποίημα)

Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ: 'Ανοιξιάτικη βροχή (νουβέλλα)

ΚΩΣΤΑ ΠΡΟΥΣΗ: 'Η θέση της Κύπρου στο σημερινό άγώνα (μελέτη)
(συνέχεια από μέσο)

ΚΥΠΡΟΣ

ΓΕΝΑΡΗΣ - ΦΛΕΒΑΡΗΣ 194

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Έτησια συνδρομή για τὸ ἐσωτερικὸ 5 σελίνια

» » » » ἐξωτερικὸ 6 »

Κάθε τεύχος 7 γρόσια.

Διευθυντής: ΝΙΚΟΣ Ι. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ,

Κερύνεια

Τυπογραφεὶο: «ΝΕΟΣ Κόσμος» Θωμᾶ Γ. Κυριακίδη

ΛΕΥΚΟΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ: ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ; Φιλολογικὸς ἀπολογισμὸς 1942.—Κυπριακὰ σημεῖώματα: Ν. ΚΟΝΟΜΗ: "Ἐνα λαογραφικὸ χερόγραφο.—Κριτικὴ: Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ: Φ. Χατζησωτηρίου «Συνηθισμένη Ἱστορία».—ΚΩΣΤΑ ΠΡΟΥΣΗ: Λυκείου Ἑλληνίδων Ἄμμοχώστου «19ο Παιδικὸ θέατρο».—Εἰδήσεις.—Νέα βιβλία.—Τύπος.—Ἄλληλογραφία.

ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ :

- Α. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ: Κυπριακὴ γεωργικὴ λαογραφία (μελέτη).
Τ. ΑΝΘΙΑ: Ἐπὶ τὰ «Σφυρίγματα τοῦ Ἐρημίτη» ποιήματα.
Γ. ΑΛΙΘΕΡΣΗ: Κληρονομικὰ ΙΙ (αὐτοκριτικὴ)
Ξ. ΛΥΣΙΩΤΗ: Ἄσωτοι κληρονόμοι (ποίημα)
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Μικρὲς πατρίδες (ποίηματα)
Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ: Τὰ μάτια σου.—Σπίτια σφαλιστὰ (ποίηματα)
ΙΑΚ. ΧΡ. Π. ΡΩΣΣΙΔΗ: Ματωμένες γιορτὲς χαρᾶς (διήγημα)
Ν. ΒΡΑΧΙΜΗ: Τὸ τέλος (διήγημα)
Α. ΠΥΛΙΩΤΗ: Ὁ Χρῆστος (διήγημα)
Ποιήματα: Π. Λιασίδη, Λ. Λυμπουρίδη, Ε. Παντούρη κ. ἄ.

Κυπριακά Γράμματα

ΕΤΟΣ Ζ'
ΑΡ. 91-92

ΛΕΥΚΟΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΣ)

ΓΕΝΑΡΗΣ
ΦΛΕΒΑΡΗΣ } 1943

ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΔΕΙΠΝΟΣ

Ο ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΡΟΔΑ του δειλινού, ρόδα των άμμων,
λικνισμ' άφηρημένο άύλης άγάπης·
έξαισιο Ρόδο πλανεμένο σέ ΐσκιους,
θλίψη μαβιά, σιωπή, στοργή και πόνος...
'Ασύγκριτη Μορφή! μέσ στην ψυχή μου
ό ήλιος Σου ζεί, που φέγγει δλα του κόσμου!
Τά φωτεινά δραματικά Σου μάτια
θολώνει ή σύλλογή, μιá στιγμή μόνο.
'Αλοιώς μπορούσε ή ώρα νά χαλάσει,
και του χρυσοϋ ούρανοϋ τά έξαισια ρόδα
νά τά μαδήσει ό στεναγμός.

— Καρδιά μου

περήφανη! για ίδές, ή νύχτ' άνθιζει
της θλίψης μας το εύγενικό λουλούδι
μέσ στους άστερισμούς της νοσταλγίας,
άστρο λαμπρό, με τά λαμπρά της άστρα!

19.III.1940

ΠΡΟΤΟΜΗ Σ' ΕΝ' ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ

ΕΙΚΟΝ' άτάραχη· ή γλαυκή της Είμαρμένης
 γραμμή, άπροσδιόριστη, έσταζε στά χείλη
 της θείας στιγμής τό Νηπενθές. 'Ο Πόνος
 δέν ύπαρχε· όλβια στιγμή, αιώνια!

Φώς σταθερό, και φώς πιστό πού άνθίζεις
 στά διάφανα χαμόγελα των ρόδων
 και των παιδιών, τό μύρο της άβύσσου
 δέ σου είναι ξένο!

Μά γιατί, ή καρδιά μου
 στενάζει, και γιομίζει όλη τή νύχτα
 με τό παράπονό της;

Είναι ή όμιχλη
 κι' όλα τά γήινα σμίγει με τά ούράνια.
 "Όμως ό νους μου κρίνει: Θάβγει ό "Ήλιος
 και τ' "Όνειρο διαλύεται, φυσαλλίδα.
 Και πόση πίκρια, πόση άπελπισία,
 θα μένει στην καρδιά σου από την πλάνη
 της νύχτας, πού σοφά ξαίρει να πλέκει
 σά να είναι τά ίδια πράματα: τον "Ήλιο
 με τό Σκοτάδι· τις Στιγμές με τους Αίώνες,
 τό χιόνι της Κορφής με της 'Αβύσσου
 τον Ίλιγγο, τή Φαντασία με τό "Έργο
 και τή Ζωή με τό Θάνατο!

'Η άγια μέρα
 της Δόξας μου ξημέρωσε! Τό έτήσιο
 δαφνοστεφάνι (συμβολή στη μνήμη
 του Χρόνου) κατατέθηκε στο βάθρο.
 Μά, φτάνει αυτό;

('Η θέληση κ' ή ένέργεια
 μπρός στο άχραντο μυστήριο Σου, παιδί μου,
 μαρμαρωθήκαν—θέληση κ' ένέργεια—
 κι άπόμεινα ένα ξόανο, μες στο χρόνο
 τον άχρωμο, μιá άνόητη μάταιη δόξα,
 με γυμνό μέτωπο, άντικρυ στο Ψέμα...)
 Γκριζο θολό ή αύγή είναι πού σγουραίνει
 τά φύλλα της μαρμάρινης καρδιάς μου.
 Σε πυρετούς όνειρων ό Τεχνίτης
 έντέλειας με φαντάστηκ' έμέ πλάσμα.
 Της Νόησης και της Αΐθησης, μορφή είμαι....
 Μά, φτάνει αυτό;

Δεν ἔχω χέρια, πόδια,
 νάπλώσω, νάγκαλιάσω, νά χορέψω,
 τὸν ἴσκιο μου νά τὸν ποδοπατήσω,
 τὴ μάταιή μου τὴ δόξα, πού ἐν' ἀγόρι
 στέκεται καὶ μαδᾶ τὸ δαφνοκλάδι
 μου, παίζοντας ἀσύνειδα στὸν ἥλιο,
 πού δὲν ξαίρει τὸ Θάνατο ἢ τὴ Δόξα,
 οὔτε ζητιάνο ἢ βασιληά, οὔτε μίση,
 οὔτ' ἔρωτες μὲ προδοσίες καὶ φόνους !
 Μὰ ἡ Ζωὴ εἶναι, πού ἡ Μητέρα Γῆ σὲ κύκλους
 ἀτέρμονης πορείας ὑψώνει ὡς τᾶστρα !
 Ἄνῆμπορος στὸ βᾶθρο συλλογιέμαι,
 πῶς ἔσβυσαν οἱ ἀνταύγειες τῶν ἐλπίδων,
 στὰ πράσινα νερά τῆς θείας Σου νειότης....

Γυμνὸς στὸ Ψέμ' ἀντίκρυα καὶ στὸ Χρόνο !

Ἄναπαλμοί, ἰριδίσματα, ἄσπρα νέφη
 τῶν ψηλῶν κορυφῶν, πού διαμαντῶνει
 τόλάσπρο χιόνι, ἀλέκιαστο, σᾶς ξαίρει
 τὸ σταθερὸ καὶ τὸ πιστὸ μου φῶς, πού ἀνθίζει
 στὴν ὄψη τῶν παιδιῶν καὶ στὴ μορφή μου.
 Χαμόγελο ἐγκαρτερικὸ, βαράθρου
 ποιὸ τὸ ἀντιζύγι τῆς ὑπομονῆς σου ;
 ...Τότε μποροῦσε νά τελειώναμε, ἴσως,
 ἂν οἱ δισταχτικὲς χειρονομίες,
 ἂν ἡ κατῆφεια φιλικῶν προσώπων,
 ἂν λόγια ἀπλὰ πού τρέμανε, πουλάκια
 σὲ ματωμένο χιόνι, ἂν δὲν ξανάβαν
 τὸν πόθο μιανῆς ζωῆς.... τῆς τωρινῆς μου !
 (Τῆς φαντασίας μας ὄνειρο εἶσαι, ὦ κόσμε,
 κι ὄνειρο κι αὐταπάτη, Θεοὶ κι Ἄνθρωποι !)
 Δημιούργημα τοῦ καλλιτέχνη, στέκω
 στὸ ψηλὸ βᾶθρο, κι ἀγναντεύω πέρα
 τὴ γαλανὴ γραμμὴ πού γυμνὴ ἀστράφτει
 στὰ βᾶθη τὰ ὀριζόντια, καὶ χωρίζει
 τὰ σύνορα δυὸ κόσμων....

Ἴσως τότε

θὰ φεύγαμε μαζί, ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια,
 ἔξω ἀπ' τὰ σχήματα, ἔξω ἀπ' τὴ συνθηκὴς,
 ὅπου δὲν εἶναι στεναγμὸς ἢ ὀδύνη...
 Τοῦ πόνου ἢ περιπάθεια μάγκαλιάζει·
 τὸ λυρικό τους θρῆνο μουρμουρίζουν
 τὰ πέλαα κ' οἱ στεριές, κάτω ἀπὸ τᾶστρα,

καί τῆ μορφῆ Σου ἀνασυνθέτω, ὡς ἦσουν :
 τὸ ὠραῖο, τὸ ἀπλό παιδί, ἡ λευκὴ στοργή μου.
 Στὸ βλέμμα τὸ ἐλαφήσιο μέσ' ἀνθίζει
 τοῦ ὄνειρου ἢ χαρμονῆ· στὸ ἀθῶο φιλί Σου
 ἢ ἐμπιστοσύν' ἢ ἐγκάρδια· στὰ χεράκια
 τὸ ἴλαρὸ φῶς τῆς καλωσύνης...

Θέλεις

νὰ τρέξεις σάν καί πρῶτα, νὰγκαλιάσεις
 Ἐμένα—ἐμέ πού ἀναίσθητα κυτάζω.
 Τοῦ Ἀνθρώπου εἶμαι ὁ μαρμάρινος ὁ Πόνος.
 Τὸνειρο τῆς χαρᾶς ἔχει παγώσει
 στήν δρασὴ μου· λέξη κὰν τάχειλι
 δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρει· καί τὰ χέρια
 μοῦ λείπουν· δὲν μπορῶ οὔτε νὰ σαλέψω
 σάν τὰ λιγόζωα λουλούδια πού τρέμουν
 γύρα στὸ βᾶθρο μου....

᾽Ω, ἡ μάταιη δόξα
 πού δὲν εἶναι—δὲν εἶναι Ζωή—μὰ Μνήμη
 καί σχῆμα ἑνὸς νεκροῦ συμβόλου μόνο !

Δεκέμβριος 1941

Ο ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΜΝΗΜΗ πού ζεῖς, ἱερὴ Μνήμη πού φέγγεις,
 ἀνασύνθεσε τώρα τῆ Μορφῆ Τῆς,
 στὸ σχῆμα τῶν ἀγγελικῶν πλασμάτων,
 στὸ αἰῶνιο τὸ φῶς τοῦ Τραγουδιοῦ, τόλάσπρο !

Τὴν πένθιμ' Εἵμαρμένη, τάξε, ᾧ Μνήμη,
 στὸ χαρούμενὸ φῶς τῶν ἀνθρωπίνων
 ἐλπίδων.... (Εἴμουν ὑπαρξὴ χαμένη
 πού ὁ θάνατος μὲ κάλυψε, κι ὁ ζόφος
 τῶν παγωμένων αἰῶνων !)

Τὰ ἱριδένια
 φτερά, ἀνοιξέ τα, πάνω ἀπὸ τὸ κῦμα
 πού φωσφορίζει, ᾧ Μνήμη—μὲ τὸ στήθος
 ἀγγίζοντας τὸ χάρο!—σάν πουλάκι
 διαβατικό, καί ρίξε στὰ πελόη
 τὴ λυρική κραυγὴ τῆς σωτηρίας !

Μνήμη ἱερή, Μνήμη γαληνεμένη....

ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

Μὲ τὸ γλυκοχάραμα πάτησαν τὰ παρθένα χώματα τῆς Νῶδ. Ξεκληρισμένη ἡ γενιά τοῦ Πρωτόπλαστου ζητοῦσε μόνιασμα σάν κοπάδι πουλιῶν πού φεύγει τὴν ὄργη τῆς καταϊγίδας. Δύσκολες μέρες περνοῦσαν ἀπὸ τότε πού ἄγρια μπόρα τοὺς κυνηγοῦσε ὁ θυμὸς τοῦ βλοσυροῦ Ἰεχωβά. Σβυσμένο πιά ὄνειρο ἡ ξένοιαστὴ ζωὴ τῆς Ἐδέμ. Κόποι, ἴδρωτες καὶ δάκρυα ἦσαν στρωμένοι στο μακρινὸ δρόμο τῆς ἐξορίας πού πήραν.

Ὁ Κάιν σάν πρωτοπαίδι τῆς φαμελιᾶς συναισθανόταν τὴν ὑποχρέωση νὰ φροντίσει γιὰ τὸ σπιτικό τους. Τὸν ἄμοιρο πατέρα του τὸν τσάκισαν οἱ κόποι κ' οἱ φροντίδες. Ἡ ἁμαρτωλὴ του μάνα ζητοῦσε μὲ καθημερινὸ δάκρυ ἐξίλασμό σιτὸ μεγάλο παράπτωμά τῆς. Ὁ ἀδελφός του, χαμένο κορμί! Ὅλη τὴ μέρα γυρνοῦσε στὰ ἄγρια φαράγγια καὶ τὲς ἀπάτητες βουνοκορφές τῆς Νῶδ. Σύντροφιά του μοναδικὴ τὰ ἀγρίμια τοῦ λόγγου. Ἐγωϊστῆς, κακόβουλος καὶ σφετεριστῆς σὲ ὅτι αὐτὸς προσπαθοῦσε νὰ δημιουργήσει. Ἀδελφικὸ χέρι δὲν τοῦδῶκε ποτὲ σὲ καμμιὰ του δουλειά, σὲ καμμιὰ του προσπάθεια.

Βαριεστημένος βγήκε ἀπὸ τὴ σπηλιά πού ἀντικατάστησε τὴν ἀσφοδελοσπαρτὴ γωνιά τοῦ Παραδείσου καὶ κάθησε πλάϊ σιτὸ γέρο του πατέρα.

— Ἄνυπόφορη πιά ἡ ζωὴ, πατέρα, κι' ἀβάστακτος ὁ κόπος. Πῶς θάντέξουμε σιτὸ μαρτύριο τοῦτο, πῶς θὰ ζήσουμε μαυτὴ τὴ στέρηση;

Βαρεὶά ἀναστέναξεν ὁ Πρωτόπλαστος.

— Μὴν ὀπελπίζεσαι, παιδί μου. Ἄν ὁ Μεγαλοδύναμος σκληρὸς πατέρας, μᾶς στέρησε τόσο ἄδικα γιὰ τόσο μικρὸ φταίσιμο τὰ καλά τῆς ζωῆς, μᾶς ἄφησε ὅμως τὸν κλεμένο θησαυρό: Τὴ γνώση. Χαμένος βέβαια γιὰ μᾶς ὁ θεϊκὸς Παράδεισος, δική μας ὅμως ἡ Γῆς ὄλη. Μὲ τὴ γνώση, μὲ τὸν κόπο, μὲ τὴν ἐργασία χτιζοῦνται νέοι Παράδεισοι, δημιουργεῖται νέα ζωὴ.

Θεϊκὴ ἀχτίδα γνώσης φώτισε τὴν πρωτόγονη σκέψη τοῦ Κάιν. Ἡ ἔκφραση του πήρε μὲ μιὰς τὸ συνοφρύωμα τοῦ ἀνθρώπου πού ἀντικρῶζει ἀπροσδόκητα τὴ λύση σιτὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς ζωῆς. Πῶς δὲν τὸ σκέφτηκε τόσον καιρὸ! Ναι! θὰ ἔκτιζε αὐτὸς ἕνα νέο Παράδεισο. Ἀσύγκριτα πιὸ ὠραῖο κι ἀπ' αὐτὸν τῆς Ἐδέμ. Ἐνα Παράδεισο ἀποκλειστικὰ δικό του. Δημιούργημα τῶν ἰδίων του χεριῶν καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ βλοσυροῦ θεοῦ. Τὸ πολύτιμο τῆς γνώσης δεντρί, πού τὸν καρπὸ του τόσο ζηλότυπα τοὺς ἄρνήθη ὁ τιμαριοῦχος τοῦ Παραδείσου, κι αὐτὸ θὰ τὸ φύτευε σιτὸν Παράδεισὸ του ὁ Κάιν:

Προτοῦ στά μάτια του λάμπει ἡ πύρινη τοῦ Ἀρχάγγελου ρομφαία καί τὴν ἡρεμιά του ταράξει ἡ βροντὴ τῆς φωνῆς τοῦ Μεγαλοδύναμου Κυρίου, μάζεψε ἀπ' ὄλα τῆς Ἑδέμ τὰ καρπερά διαλεκτοὺς καρπούς. Οἱ σπόροι αὐτοί, πού τόσες φρῆς εἶδε νὰ ξεβλαστάνουν στά γόνιμα τῆς Ἑδέμ χῶματα, θαλερά θὰ ξεπετούσαν φυτάνια καί στά χῶματα αὐτά τῆς ἔξορίας. Ἐρευνητικὸ τὸ βλέμμα του ἐπλανήθη στὴ γύρω ἔκταση. Κατηγορίζοντας ὁ χεῖμαρος ἀπὸ τὰ κακοτράχαλα τῆς Νῶδ κορφοβούνια, ἀπόθεσε παρθένο χῶμα στὴν ποδιά τῆς σπηλιάς. Ἐκεῖ θ' ἄρχιζε τὸ δημιουργικὸ του ἔργο.

Μὲ πικρὸ χαμόγελο ἄκουσε ὁ γέρω Ἀδὰμ τὰ πρῶτολμα τοῦ πρωτοπαιδιοῦ του σχέδια. Ἔχει στὸ αἷμα του τὸ μικρόβιο γιὰ τὲς μεγάλες ἀποφάσεις, σκέφτηκε. Γνήσιο παιδί τῆς προκομῆς του μάνας.

Δοσμένος στὲς σκέψεις, ξάγρυπνος πέρασε τὴ νύχτα στὴ σπηλιά του ὁ Κάϊν. Μὲ τὸ γλυκοχάραμα ρίχτηκε στὴ δουλειά. Μὲ γυμνά χέρια ἄρχισε τὸ σκάψιμο. Μάτωναν τὰ δάκτυλα του, ξεσκλίδια τοῦφευαν τὰ νύχια, θρόμβοι ἀλμυροῦ ἴδρου πτόιζαν τὰ χῶματα. Μὰ δὲν σταματοῦσε. Λὲς σὰν κάποιος πάθος, ἀκατάβλητο σὰν τὴ δημιουργία σπειροῦνιαζε τὴ θέληση του πρὸς τὸ δρόμο τῶν μεγάλων ἔργων.

Λαμπερὸς τοῦ Ἥλιου ὁ δίσκος μεσουρανοῦσε, κι ὁ Κάϊν δὲν πῆρε τὴν ἀνάσα του. Ἀποκαμωμένος ἔγυρε στὸ νιόσκαφρο χῶμα νὰ ξαποστάσει. Τὰ χέρια του μὲ τὸ πέσιμο κτύπησαν σὲ κάτι τὸ σκληρὸ, στὴν κόψη μιᾶς γρανιτόπετρας. Σηκώθηκε ἀπότομα. Μιά νέα λύση πρόβαλλε μπροστά του. Μὲ γρανίτη θὰ ὀπλιζε τὸ ἀδύνατο του χέρι καί μὲ τὸ πρῶτο τοῦτο σύνεργο θὰ ξεπαρθένευε τῆς παρθένας ὡς τώρα Γῆς τὴ γαστέρα.

Δούλεψε ἀκατάπαυστα, παράφορα, ἀσυγκράτητα. Πέρασαν μέρες μόχθου, αἱμάτων καί πάλης, καί τὸ μεγάλο ἔργο συμπληρώθηκε. Ἡμερὴ καί ὑποσχετικὴ ἀπλωνόταν στά πόδια του ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Ἐνα στίγμα, ἓνα ἀπειροελάχιστο στῆς οἰκουμένης τὴν ἀπεραντοσύνη, δέχτηκε τὸν πρῶτο δημιουργικὸ σπόρο τῆς ἐργασίας. Δὲν χόρταινε ὁ Κάϊν νὰ καμαρώνει τὸ ἔργο του. Σὲ λίγες μέρες οἱ ζωοδότρες ἀχτίδες χάϊδευαν τὰ πρῶτα τρυφερά γῆς τὸ σῶμα.

Περήφανα στήλωσε τὸ κορμί του ὁ Κάϊν καί μὲ σφιγμένες γροθιὲς ἔρριψε περίφρονητικὸ βλέμμα πρὸς τὰ μακρυνὰ χαμένα τῆς Ἑδέμ χῶματα. «Νενίκηκά σε Σαβᾶθ», φώναξε. Κ' ἦταν ἀλήθεια ἡ πρώτη καί μεγαλύτερη νίκη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ φύση. Ἀσύμμιούργημα χεριῶν, χεροπιαστὴ πραγματικότητα, ἀντίθετα μὲ τὸν φαντασμαγορικὸ ἐκεῖνο τῆς Ἑδέμ. Εὐτυχισμένες μέρες ξανάλαθαν πάλιν. Τρισὸλβιος πάλιν ὁ Κάϊν, ζωὴ παραδείσου ξαναζοῦσε. Μὰ

ὁ πονηρὸς δαίμονας, αὐτὸς ὁ ἴδιος ποῦ μὲ μοῦφή φιδιοῦ πλάνεψε τὴ μάνα του καὶ τὴν ἔσπρωξε στὸν κατήφορο τῆς ἀμαρτίας, αὐτὸς πάλι φθόνου τὴν εὐτυχία του καὶ βίλθηκε νὰ ξεκληροῖσει πάλι τὴ γενιά του. Θόμα εὐκολο τῆς πλάνης διάλεξε τὸν ἄμυαλο ἀδελφὸ του

Ἐνα μουντὸ συνεφιασμένο ἀπόγευμα ποῦ ἄσκοπα ὁ Ἄβελ γυρνοῦσε στὰ φαράγγια, ξάφνου σάν ὀπτασία ὁ πειρασμὸς πρόβαλε μπροστά του Ἐνα χρυσοκέρατο ἀγρίμι, ἡ Αἴγα, σταμάτησε τὰ βήματά του. Ἐκθαμβὸς ὁ Ἄβελ στάθηκε νὰ θαυμάζει τὸ ζῷο.

— Ἄβελ, Ἄβελ! Γιατί δυστυχισμένος γυρνᾷς τέσ λόχμες καὶ τὰ ἄγρια φαράγγια; Τὴ χαμένη τοῦ Παραδείσου εὐτυχία ἐγὼ θὰ σοῦ τὴν ξαναδώσω. Στὸ πλούσιό μου μαστάρι Πλοῦτο, Εὐτυχία καὶ ζωὴ θὰ βρεῖς. Τίποτε δὲν θέλω ἀπὸ σένα. Ξένοι κόποι θὰ πληρώσουν τὸ χρέος αὐτό. Ἐκεῖ κάτω στὴν πράσινη ἐκείνη γωνιά σάν ἄλλος Θεὸς ὁ ἀδελφός σου ἔχει τὸν Παράδεισο του. Δικὸς σου μπορεῖ νὰ γίνει. Ὀδήγησε με ἐκεῖ. Τὰ χλωρὰ βλαστάρια τῶν δέντρων του ἀγνόμελο γάλα θὰ σοῦ τὰ κάμω. Τὰ κρινολούλουδα πλοῦτο δικό σου. Μὴ διστάζεις! ἡ Εὐτυχία βρίσκεται μπροστά σου· μὴ τὴ χάσεις!

Ἡ σκοτεινιά τῆς νύχτας γίνθηκε πειστικὸς συνήγορος στὰ λόγια τοῦ πειρασμοῦ κι ὁ Ἄβελ πῆρε τὸν δρόμο τῆς ἀμαρτίας: Μαῦρο κοπάδι δαιμόνων ὀδηγήθηκε στὸ θαλερὸ ἀδελφικὸ Παράδεισο. Σὲ λίγες μονάχα στιγμὲς ἡ καταστροφή συμπληρώθηκε. Τίποτε δὲν ἀπόμεινε ἐκεῖ ποῦ λίγες μονάχα στιγμὲς προτιήτερα σφριγηλά θροοῦσε ἡ ζωὴ καὶ ἡ χαρά. Δοσμένους στὸν ἴλιγγο τῆς ἀμαρτίας ὁ Ἄβελ χαιρότανε τὸ ἔργο του.

Μαῦρος βραχνᾶς ξύπνησε στὴ σπηλιά του τὸν Κάιν. Εἶδε στὸν ὕπνῳ του πύρινη τὴ ρομφαία τοῦ Μιχαήλ καὶ τὸν Παράδεισο του σὲ φλόγες. Κακὸ προμάντεμα τ' ὄνειρο. Ἀκράτητος ἔτρεξε στὸν κῆπο. Χαμένος ὁ Παράδεισος. Κοπάδι δαιμόνων, τελώνια καὶ φαντάσματα ἔβοσκαν στὰ πράσινα του παρτέρια. Ἀναπάντεχα ἀντίκρουσε τὸν ἀδελφὸ του ὀδηγητὴ καὶ φρουρὸ στὴν καταστροφή. Ἀσυγκράτητος ὁ θυμὸς τὸν ἀγκάλιασε. Πρωτόγονη ἡ ἐκδίκηση τοῦ ὄπλισε τὸ χέρι μὲ τὴν ἴδια γρανιτόπειρα ποῦ ἔσκαψε τὰ σκληρὰ χῶματα. Σάν λέαινα ποῦ βλέπει σκοτωμένο τὸν τρυφερό της σκύμνο, ὤρμησε ἐνάντια στὸν ρημαχτὴ ἀδελφὸ του καὶ τὸν σκότωσε.

— «Κάιν, Κάιν, ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός σου;» ἀκούστηκε βροντερὴ πάλι ἡ φωνὴ τοῦ Ἰεχωβᾶ.

— «Τὸν σκότωσα!» ἀπάντησε θαρερὰ ὁ Κάιν. «Τὸ ἴδιο καὶ χερότερο δὲν ἔκαμες καὶ σὺ σὲ μᾶς γιὰ μικρότερο φταίσιμο;»

Καμμιά ἀπάντηση δὲν ἀκούστηκε ἀπὸ τὸν θόλο τ' Οὐρανοῦ. Μὲ τὴ σιωπὴ του δικαίωνε ὁ Δικαιοκρίτης Θεὸς τὸ ἐκδηκητικὸ ἔργον τοῦ Κάιν.

Πρὶν ἀκόμα τῆς ἡμέρας τὸ φῶς ἀποκαλύψει τὸ φοβερὸ ἀδελ-

φικό δράμα, πήρε ὁ Κάϊν τὴ γυναῖκα καὶ τὸ παιδί του καὶ χάθηκε πρὸς τὴ μακρυνὴ χώρα τῆς Ἐνώχ. Δὲν ἔστεργε νὰ ζήσει πιά στὴν αἱματοποιημένη μὲ τὸ ἀδελφικὸ αἷμα γῆ τῆς Νῶδ. Ἐκεῖ θὰ ζητοῦσε τὴ λησμονιά, καὶ καινούργιο θάρχιζε πάλι τὸ δημιουργικὸ του ἔργο.

* * *

— Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἱστορία στὸ βιβλικὸ δράμα τοῦ ἀδελφοσκοτωμοῦ, μοῦπε σὰν τέλειωσε ὁ Παπᾶ Στάθης. Παραπονημένη ἀλήθεια βλέπω τῆς Βιβλου τὴν ἀφήγησι. Εἶναι τὸ αἰώνιο δράμα πού ἀπὸ τότε, σὰν προπατορικὴ ἁμαρτία, ἐπαναλαμβάνεται συχνά. Χιλιοματωμένη σελίδα στὸ βιβλίον τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Πάντα ὁ ῥοσκὸς Ἄβελ, πληγὴ, κακὸς δαίμονας, καταστροφὴ καὶ ρημαγμὸς στοὺς Παραδείσους τοῦ Γεωργοῦ-Κάϊν. Κι ἂν κάποτε ὁ εἰρηνικὸς γεωργὸς σηκώνει ἐκδικητικὸ τὸ χέρι του ἐναντία στὸν βάνδαλο ἀδελφὸ του, ποῖος νόμος δικαιοσύνης καὶ ποῖος Θεὸς θὰ τὸν καταδικάσει; Ἡ Γῆς θὰ εἰρηνέψει τότε μονάχα, ὅταν τοῦ Ἄβελ ἡ ἁμαρτωλὴ γενιά δὲν ὑπάρχει. Ἄγγελοι εὐτυχίας θὰ γίνουν τότε οἱ κακοὶ τῶν γιδιῶν δαίμονες στὰ χέρια τοῦ γεωργοῦ. Γιατὶ αὐτὸς πού ξαίρει νὰ κτίζει Παραδείσους, ξαίρει καὶ νὰ τοὺς φυλάγει ἀπὸ ἐπιβουλὰς δαιμόνων.

Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΣ

ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ

Τὸ μονοπάτι στὸ βουνὸ ἐπῆρα σήμερα ξανά!
μ' ἐπνίξανε οἱ θύμησες, μ' ἐζῶσαν οἱ λαχτάρεις,
ἀνέβαινα κ' ἐπήγαινα νὰ προσκυνήσω τὰ παληά,
ἀνείπωτα καρδιόκτυπα, παρθενικὲς τρομάρες.

Ὅλες τὲς γνῶρες φίλησα! θάμνους, μυρτιές, θυμάρια,
στὸν ἴδιο πεῦκο ἀκούμπησα προσμένοντας χλωμὴ,
τὸν ἦχο ἀπὸ τὸ βῆμα σου, τὴ λάμψη ἀπὸ τὰ μάτια,
καὶ τὴν ἀξέχαστη βαθειά, καὶ τρυφερὴ φωνή.

Μὰ ὄλα ἦσαν χίμαιρες καὶ μάταια προσμονή!
οἱ ἦχοι μοῦ ξεμάκρυναν καὶ πᾶν σ' ἄλλο στρατὶ
τὰ μάτια πού ἐλάτρεψα, καθὼς καὶ ἡ φωνή.

Καρδιά μου! ὅσο νὰ κλάψωμε ποῖος θὲς νὰ τοῦ τὸ πεῖ;

ΛΙΛΙΚΑ ΤΑΒΕΡΝΑΡΗ ΝΑΧΘΙ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(συνέχεια)

ΠΙΣΤΗ—ΑΦΟΣΙΩΣΗ

- 1 "Αν- βούλομαι νά σ' ἀρνηθῶ,
ξερός, ἀπόχτιν νά βρεθῶ,
νά μέμ μπορῶ 'ά ταράσσω·
οἱ πέτρες νά γινοῦν ψουμιά,
ἀμμά γιά μέν νᾶν χασιμιά
πάντα νά τὰ λιμάσσω.
- 2 "Αν ἔσει ἡ θάλασσα ἔφαρμαν ἔξω μέ τὸ κουτάλι-
ἔσει τζαῖ πολησιμόνησην τζεῖν' ἡ χρυση σ' ἀγκάλῃ.
- 3 Τὰ τζύμματα τῆς θάλασσας ἄδ δεῖς τζαῖ σταματήσου
τότες τζαῖ μέν τ' ἀμμάθκια μου ἄλλην ἔν ν' ἀγαπήσου.
- 4 Πιάσε θυκοῦ μαυροβίζακους τζαῖ βάρτους νά χογλάσου
τζ' ἄν ἴψηθοῦν τζαῖ λύσουσιν
ἐννά μέ ποχωρίσουσιν,
χρυσῃ μου, πού κοντά σου.
- 5 Πκιάσε μασαίριγ κουφτερόν, τζαῖ τῆν καρκιάμ μου σίσε,
μά βλέπου μέμ ματζελλευτεῖς γιατί τζεῖ μέσα εἶσαι.
- 6 Μές στήγ καρκιάμ μου βλάστησες σάν τ' ἄρκον τὸ μερσίιν
τζαῖ νά τὸ φκάλω ἔν τορμῶ γιαν' ἐννά φκει τζαῖ τζεῖνη.
- 7 Τῆν τζεφαλήμ μ' ἄν κόψουσιν, χαμαῖ τζ' ἄν τῆν τζυλοῦσιν
ἔν νά δικλοῦν τ' ἀμμάθκια μου τῆν ἀγαπῶ νά δοῦσιν.
- 8 Τῆν νιότημ μου τῆν ἔφαα στά σέρκα τὰ δικά σου,
λλίη ζωῆ, μοῦ ἔμεινεν τζαῖ τζεῖνη χάρισμά σου.
- 7 'Εν τζ' εἶμ' ἀθθὸς τοῦ γιασουμιοῦ νά ππέσω νά λουβήσω,
ἔν τζ' εἶμαι γένος ἄπιστον νά σέ πολησιμονήσω.
- 10 Ποῦν νά πεθάνεις, μουζουροῦ, καλὰ στὸν νοῦσ σου βάρτο
τζ' ἄμ πᾶς τζαῖ μέσ τῆγ κόλασην μιτά σου θέλω νᾶρτω.
- 11 Δικός σου μέλλω νά γινῶ, τζ' ἔσοῦ δική μου μένα
πέ μου, τζ' εἶμαι τζ' ἐγῶ Ρωμιός,
ἔν ἄμμος ὄσα ἔν ντεννιός
πῶχω θεμελιωμένα;
- 12 Τὰ τζύμματα τῆς θάλασσας τζαῖ οἱ καμοῖ μ' ἐμένα
ποττέ τους ἔν τζαῖ σβύννουσιν γιαν' ἔσ συμπαλισμένα.

ΚΑΜΟΣ—ΠΑΡΑΠΟΝΟ

- 1 Εἶδα τῆν τζ' ἀναστένασα, τ' ἀμμάθκια μου ἐτρέξαν
τζαῖ ποταμούς ἐκάμασιν πού τζιά χαμαῖ πού ρέξαν.
- 2 'Εν ἔχω, φῶς μου, δάκρυα γιά λλόου σου νά χύσω
ὡς τζαῖ ἡ γῆ ἐχόρτασεν τζαῖ στρέφει μου τα πίσω.
- 3 Τές πίκρες πού μέ πότισες, καράβιν ἔν τές σῶννει,
νά σονωστοῦμ μέσ στόγ γιαν' ὄγ κάμνουν τὸν τζαῖ θολῶννει.

- 4 "Όσους καμους με πότισες καράβιν εν τους σώννει
τζαι μέναν η καρτούλλα μου μιτά σου έθ θολώννει.
- 5 "Όσον νερόν εσει ο γιαλός μέσα κολουπωμένον
εν παραπάνω οί καμοί που μ' εσεις ποτισμένον.
- 6 'Εμέν τα τέρκια μου εν πολλά τζ' οπκοιος τα καταλάβει
ν' αναστενάξω στόγ γιαλόν, έμ παρπατᾶ καράβιν.
- 7 Ν' αναστενάξω του γιαλου κοντά στο παραγιαλίιν
εν να ξεράνει το νερόν, που μιὰμ μερκάν ως ἄλλην.
- 8 Στους κάμπους αναστέναξα, στους ούρανοους μ' ακοοσαν
τζ' οί πέτρες μέσ στους ποταμοους που τους καμούς μου λυοοσαν.
- 9 Σήμμερα π' αναστέναξα που της καρκιᾶς τήβ βράστην
εΐσει μιὰμ πέτραρ ριζιμιάν κοντά μου τζ' έμοιράστην.
- 10 Θωρείς τοῦτα τὰ σύννεφα που ενι μαυρισμένα ;
εν τα δικά μου βάσανα τζαι τᾶχω σκορπισμένα.
- 11 Θκυο κοῦφοι του Πεντάσοινου ερκουνται να με φᾶσιν
τζ' εις τους καμούς της μ' ηύρασιν τζ' εστράφησαν τζαι πᾶσιν.
- 12 Τζ' ο δακκαμμένος της κουφής τζαι το νερόν τζοιμάται
τζ' εγιώνι πέφτω τζ' έγ καμῶ ἴντα κακόν λοᾶται ;
- 13 Τζι' ο δακκαμμένος της κουφής να γυρευτεΐ γιανίσκει
τζ' έμέναν το ἰλάτζιμ μου κανένας εν το βρίσκει.
- 14 Πάρτα, γιατρέ, τα γιατρικά τζαι λάμνε στήδ δουλειάν σου,
γιατι ο πόνος πῶχω γιῶ εν εν μες τα χαρκιά σου.
- 15 "Αθθρωπος παρᾶ ν' αγαπᾶ κάλλιον του ν' αρρωστήσει,
γιατι λαλει τὸμ πόνον του, οπκοιος τὸν ἀρωτήσει.
- 16 'Αναστενάξω φκαίν' ἄχνός, κλαίω τσακροῦν οί πέτρες
τζαι τρέχουν τ' ἄμματάτζια μου σγιάν τρέχουν οί χολέτρες.
- 17 Ν' αναστενάξω σγιάν τωρά, τήγ γήν εν να τήσ σούσω,
εν να ξαπλώσω μιὰφ φωθκιάν τὸγ κόσμον να τὸγ κρούσω.
- 18 Θέλω να παίξω, να χαρῶ, μα η λύπη έμ μ' ἀφίννει,
γινίσκεται σοινιδ διπλὸν τζαι τήγ καρκιᾶμ μου δήννει.
- 19 Δίκλα τζαι παρηόρα με, να γιάνουν οί καμοί μοι,
να βάλω φῶς στ' ἄμμαθκια μου τζαι νοῦν στήν τζεφαλήμ μου.
- 20 Κάμνεις πῶς εν μ' εΐεις ποιτέ, τζ' οὔτε σοιρέτησές με,
σάν το τζεριν τ' ἀφτούμενον μ' έκράες τζ' εσβυσές με.
- 21 Νομίζεις τζ' εγεννήσᾶμ με τα φίθκια τζαι φοᾶσαι ;
τζαι μέναμ μάνα μ' εκαμεν, σύλλα, τζ' έμ με λυπᾶσαι.
- 22 "Εκαφές με που να καεις, σαν το τζεριν να λύσεις
τζαι σαν το φραγκολέμονον ὦγρᾶν να καταντήσεις.

ΠΕΙΣΜΑ

- 1 'Επῆεν τζαι φουμιστηκεν πῶς εννά με γεράσει
μᾶν να τὸγ κάμω μέσ σιὸμ Μᾶν νᾶφει λαμπρόν να βράσει.
- 2 Μὲμ μοῦ περηφανεύκεσαι γιατ' εν τζ' εΐσαι κοπέλλα
ε τα βυζιά σου, κρέμμουνται σαν τήγ γεροκουέλλα.
- 3 "Όσον τζ' ἄμ πεις, εγέρασες τζ' ἀσπρίσαν τα μαλλιά σου
τζαι θώρηνε τὲς ὁμορφες τζαι τσίλλα τήν τζοιλιᾶσ σου.

- 4 "Όσες φορές σέ φίλησα, λοάρκασ' τες τζαί πέ μου
νά σέ πκιερῶσω τζ' ἔμ πατῶ στήμ πόρτας σου ποττέ μου.
5 "Όσες φορές σέ φίλησα λοάρκασ' ἴντα κάμνει
νά σέ πκιερῶσω τζ' ἔθ θέλω τήμ μάνα σου νά λάμνει.

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

- 1 'Αντάμ μοῦ εἶπεν «ἔσε γειάν» τζ' ἐλάμνησεν νά πάει,
ἔνωσα τήγ καρτούλλαμ μου πού μέσα πῶς ἐρράη.
2 'Αντάν τήν εἶδα τζ' ἔγερνεν τζαί πκιόν ἐν τήν ἐθῶρουν,
χωρίς φωθκιάν ἀνάψασιν τὰ ροῦχα μου πού φόρουν,
3 Τόχ χωρισμός σου ἐζύασα μέ τὰ βουνά τοῦ κόσμου
τζ' ἐστάθη βαρετώτερος ὁ χωρισμός σου, φῶς μου.
4 "Ἐσει π' ἀφίς ἀγκρίστηκεν ἡ γῆ ἔμ μέ σηκώννει,
ὅπου πατήσω κάθεται τζ' ὅπου σταθῶ λουκκῶννει.
5 Ποῦ νᾶβρω βρύσην ἀθκειανήν νά κλάψω νά γεμῶσει,
πέρκει βρεθεῖ ἡ ἄχαρη τζαί δεῖ με τζαί μερῶσει ;
6 Μιάδ δοξαμένην ὄφτζαιρην μέ δίχως ἀλακάτιν
π' ἀγκρίστηκεν, μέ δάκρυα, σιόσειλα γέμωσά την.
7 Τὰ δάκρυά μου ποῦκαμα τότες πού τήν ἀγκρίσαν
ἐκολυμπῶσαν πᾶς στήγ γῆν τζ' ἀκόμα ἐν ἐστραντζίσαν.
8 Π' ἀγκρίστην ηῦρα θάλασσαν τζ' ἕκατσα στόγ γυρόν της
τζ' ἔκλαψα μαῦρα δάκρυα ὅσον ἔν τὸ νερόν της.
9 Π' ἀγκρίστην εἶχα πᾶνῶ μου πέντε καμίνια τζ' ἄφταν,
ὡς τζαί φαρμάτζια τῆς κουφῆς ἔπιννα τζ' ἔμ μ' ἐβλάφταν.
10 Π' ἀγκρίστην ἀναστέναξα τζαί τὰ βουνά σουστήκαν,
τὰ δάση ἔμαράνασιν,
οἱ ποταμοὶ ξεράνασιν
τζ' οἱ πέτρες ἐσίστηκαν.
11 Μιάδ δοξαμένην τρεῖς σκάλες ἔβαλα νά μοῦ χτίσουν
νά τήγ γεμῶσω δάκρυα ὄντας μᾶς 'ποχωρίσουν.
12 Μιάδ δοξαμένην ὄφτζαιρην πκοῖος τήγ γεμώννει κλάμαν ;
μόνον ἐγίῶ πού μ' ἄφησεν πού ππέφταμεν ἀντάμα.
13 "Όσες κουφᾶες ἔσει ἡ γῆ πού τόν τζαιρόμ πού πλάστην
ἐθάρρηα τζ' ἀκκάνναν με τήν νύχταμ πού λογιαστήν.
14 Πάω νά πάω τζ' ἔμ πάω, πάλαι γυρίζω πίσω
τούς τόπους πού φιλιούμασιν νά τούς ποσαιρετήσω.
15 Τούς τόπους πού φιλιούμασιν θωρῶ τους τζ' ἐν νά σκάσω
θαρκοῦμαι τζ' ἔππεσεν φιλίν τζαί σύφκω νά τὸ πκιάσω.
16 Οἱ στράτες ἐμολῶσασιν, τὰ μονοπάθκια ἀγιδῶσαν
τζ' οἱ τόποι πού φιλιούμασιν ἀγκάθκια ἐγεμῶσαν.
17 'Ἐπόνησα τ' ἀμμάθκια μου ἀπό τὸ δίκλ' ἀγκάθκια
μῆτε στές στράτες σέ θωρῶ, μῆτε στὰ μονοπάθκια.
18 Σάν τήγ κουφήν τήν ἀνεδρην π' ἀδύνατον νά κρούσει
πλασμάτου τζαί νά γιάνει,
ἔτσι παθθαίν' ἡ μάνα της τ' ὄνομά μου ν' ἀκούσει
τζαί πῶς νά δῶ στεφάνιν ;

- 19 "Όσον νερόν ἔσει ὁ γαλός, νεόν εἶλα τζ' ἔχασά τον
πάνω της τόν ἔσκόρπισα τζαί πάλοι σύναξά τον.
20 Μέσ' ἡ καρκιά μου τὸ λαλεῖ τζ' ὁ νοῦς μου τὸ συγκόφκει
πὼς ἄρτζεψεν ἡ γνώμη του πού λλόου μου νά κόφκει.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

- 1 Τὸχ Χάρον τὸμ πικρόχαρον ἴντα πού τὸφ φοοῦμαι!
τῆβ βροῦνταρκάν του ἀγροικῶ τὴν νύχταν τζ' ἐν τζοιμοῦμαι.
2 Σπίτιν πού δὲν ἐνέηκεν ὁ Χάρος νά τριτέψει,
ἄμ ποῦν πὼς ἔχουσιχ χολήν, πελλὸς πῶν νά πιστέψει.
3 Ἦρτεν ὁ Χάρος ἔσσω σου, βάρτου ψουμίν νά φάει
τζαί μὲ τὰ λόγια τὰ γλυτζιά πολόγιασ' τον νά πάει.
4 Ἦρτεν ὁ Χάρος ἔσσω σου βάρτου ψουμίν νά φάει
πέρκει μου τζαί μᾶς λυπηθεῖ τζαί σηκωστεῖ τζαί πάει.
5 Ἦν ἔρτει ὁ Χάρος ἔσσω σου, κοντά μου νά τὸμ πέψεις
τζαί πάω ἐγιῶ στὸν τόποσ σου τζ' ἐσοῦ νά ζωντανέψεις.
6 Νῆεν τὸ ξέρω, μάνα μου, τζαί νῆεν τὸ νοῆσω
ἐδῶν τῆζ ζωούλλαμ μου τζ' ἐγύριζά σε πίσω.
7 Πού τὴν ἀθάνατημ πηγῆν, νερόν νά πᾶ νά κλέψω
νά σοῦ τὸ φέρω νά νιφτεῖς πέρκει μου σὲ γιατρέψω.
8 Νάσεν ὁ Χάρος θκυὸ παιθκιά νά τοῦκλεφτα τὸ ἔνσ,
νάκαφκα τῆγ καρτούλλαμ του σὰγ κάφκεται τζαί μένα.
9 Τζ' ἐν εἶδετε γειτόνισσες θκυὸ βούθκια τζαιρισμένα
τζ' ἐκόψασιν τὸ τζαίριστρον τζ' ἐπῆραμ μας τὸ ἔνα ;
10 Τὸχ Χάρον τὸμ πικρόχαρον, τὸχ Χάρον τὸμ πνιάρην
τζ' ἐπῆρεμ μου τὸγ γυόκκαμ μου, ποῦχα κρυφὸγ καμάριν.
11 Γυέ μου, πού δὲν ἐδέχεσουν τὸγ κορνιαχτὸν τῆς στρατάς
τζαί πὼς ἐκσταδέχτηκες τὰ χῶματα τῆς πλάκας ;
12 Γυέ μου, πού δὲν ἐκάθεσουν μόνος ποττὲ νά φάεις,
τῶρα πὼς μᾶς ἐκίραες τζ' ἀφίννεις μας τζαί πάεις ;
13 Γυέ μου, πού δὲν σ' ἐκίαρα ψουμῖσ σμιχτὸν νά φάεις
τζαί τῶρα πὼς σ' ἐκίαρα τζ' ἀφίννω σε τζαί πάεις ;
14 Τὸ νέφη πάσ στὸν οὐρανόν, ἴντᾶχουν τζαί βουροῦσιν ;
ἐπῆραμ μου τὸγ γυόκκαμ μου τζ' ἦρταν νά μοῦ τὸ ποῦσιν.
15 Ἀθθίσαν οὔλα τὰ δεινιρά, ἀθθίσαν τζ' οἱ μηλιές σου
ποῦ νά δικλήσω, κόρη μου, νά μεδ δῶ τὲς δουλειές σοι ;
16 Δοξάζω τον τὸμ πλάστην μου, μὰ δὲδ δικάζει διτζια:
ἐπῆρεν τὸμ πετρόστυλλον τζ' ἄφησεν τὰ βολίτζια.
17 Μωρούδκια μου κακόσορτα τζαί μαυρογεννημένα,
ἐμείνετε πεντάρφανα στὸγ κάμπων ἀπλωμένα.
18 Τζιόουριν, πού νά χάλασες τζαί νάκατσες πού βώλου,
σιέπασες τὴν ἀγάπημ μου τζ' ἐν τῆθ θωρῶ καθόλου.
19 Τῆμ πλάκαν τοῦ μνημάτου σου φκιοῦρα νά τῆρ ραντίσω.
τζαί νά σιονώσω δάκρυα τὸ χῶμα νά δροσίσω.

- 20 Λυπητερά, λυπητερά νά κατεβῶ στὸν Ἄδην
νά εὐρῶ τήγ καντήλασ σου νά τήγ γεμῶσω λάδιν.
- 21 Κάτω στὸν Ἄδην πῶν νά πᾶς, πάρμε τζαί με γιά δοῦλαν
νά πλύννισκα τὰ ροῦχα σου νά μέγ κάμνουσιζ ζοῦραν.
- 22 Νά πάω νᾶβρῶ τοὺς νεκρούς, νά γοναίησ' ὀμπρός τους
τζ' ἄν εἶδαν τὴν ἀγάπημ μου νά γίνω μισταρκός τους.
- 23 Ἦλιε, ποὺ πᾶς στήμ μάννα σου τζαί πάεις νά βουιτήσεις
ἄδ δεῖς τζαί τήγ κοροῦλλαμ μου νά μοῦ τῆσ σαιρετήσεις.
- 24 Ἦλιε μου, ποὺ χαμήλωσεσ τζαί πάεις γιά νά δύσειζ
ἄδ δεῖς τὴν ἀερφοῦλλαμ μου νά μοῦ τῆσ σαιρετήσεις.
- 25 Ἦλιε, ποὺ πᾶς στήμ μάννα σου τζαί πάεις νά βουιτήσεις
ἄδ δεῖς τὸγ γυόμ μου ποῦχασα νά μοῦ τὸσ σαιρετήσεις.
- 26 Ἐρτά πλανήτες τούρανοῦ ποὺ πᾶτε τζαί βουιτᾶτε
ἄδ δῆτε τζαί τήγ κόρημ μου νά μοῦ τῆσ σαιρετᾶτε.
- 27 Ἄμ πάεις ἄμε στοῦ καλόν τζαί μάγγου ποσαίρετα
τὰ σπῖθκια πὺ καθούμαστιν δίκλα τζαί ξαναδέ τα.
- 28 Ἐπήες, ἄμε στοῦ καλόν, ἀμμάθκια μου μελένα,
τζαί στά ποσαραντώματα καρτέρα με τζαί μένα.
- 29 Ἄσ σὲ ξιχάσω μάνα μου, στοῦ φᾶς μου γιά στοῦ πιεῖμ μου
πᾶς στά κρεββατοσάνιδα νά λύσει τὸ κορμίμ μου.
- 30 Σάμ μῆλον νά κατακοπῶ, σὰρ ρόδιν νά λουβήσω
τζαί σᾶσ σταχτός ν' ἀνεμιστῶ, γυέ μ', ἄσ σ' ἀλησμονήσω.
- 31 Ἄν ἔν τζ' ἀλησμονήσω σε ποὺ μέραν τῆς ἡμέρας
τζίτρινοφ φύλλον νά γενῶ τζαί νά με πέρν' ἀγέρας.
- 32 Ἄβ βούλομαι νά σ' ἀρνησιτῶ τζ' ἄν σὲ πολησμονήσω
τρεις χρόνους νά ψυχομαχῶ τζαί ζωντανῆ νά λύσω.
- 33 Πέντε μασαίρκα κοφτερά, τραβέρσα ἴκονισμένα,
μὲς στοῦ βλαντζίμ μου νά μπηχτοῦν ἐβ βκάλλω βοῦλλαγ γαῖμαν.
- 34 Τζαί σάν τὸμ πεῦκον τὸχ χλωρόν πῶν νά τὸγ καψαλίσου
ἔτσι με καψαλίζουσιν τζαί μέναν οἱ καμοί σου.
- 35 Λαμπρά τρώω, λαμπρά πίνω, λαμπρά ἔμ ποὺ καταπίννω
τζ' οὔλλου τοῦ κόσμου τὰ νερά πίννω τα τζ' ἔν τὰ σβύννω.
- 36 Οὔλλολ λαμπρά τζαί κάρβουνα εἰς τὸ στενόμ μου πέσαν
τζαί οὔλλοι πογυρίζουσιν τζ' ἐγίω ρέσσω ποὺ μέσα.
- 37 Οὔλλολ λαμπρά τζαί κάρβουνα ἐστρῶσαν τὸ στενόμ μου
τζ' ἐγίω πατῶ τζ' ἐγ κάφκουμαι ποὺ τὸμ πολλὺγ καμόμ μου.
- 38 Οὔλλολ λαμπρά τζαί κάρβουνα ἐστρῶσαν τὸ στενόσ σου
τζ' ἐγίω πατῶ τζαί ρέσσω τα γιαιτ' ἔχω τὸγ καμῖσ σου.
- 39 Εἶδες μαυράδες τὰ βουνά τζαί σύγκλισες τὰ ὄρη;
Εἶναι ποὺ ποχωρίζεται ἡ μάννα ποὺ τήγ κόρημ.
- 40 Ἐναν πουλλῖν ἐπέρασεν τζαί τὰ φτερά του ἔμ μαῦρα
ποὺ τοὺς καμούς μας ἔρρεξεν τζ' ἔδωσέν του ἡ λαύρα.
- 41 Πρῶτα ἐφόρου, μάννα μου, ροῦχα λουλλατζιασμένα,
τώρα φορῶ, μανούλλα μου, τοῦ πογιατζῆ βαμμένα.
- 42 Νά πάω εἰς τὸμ πογιατζῆν νά βάψω τὰ μαλλιά μου
νά βάψω τζαί τὰ ροῦχα μου σάν ἔνι τζ' ἡ καρκιά μου.

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΕΙΩΝ 27

"Άλλοι κλαίουν πικρά τούς προσφιλείς νεκρούς
καί τούς κηδεύουν με πομπές,
προσφορά στο χρόνο και τη λησμονιά,
την πόρτα τους καλά σφαλώντας, τόν αναστεναγμό
νά μην άκοϋνε τής βραδυάς.

"Άλλοι κλαίουν πικρά τούς προσφιλείς νεκρούς
καί καίουν τά θλιβερά τους λείψανα,
στον άνεμο που τούς βασάνισε την τέφρα τους σκορπίζοντας,
νά ξεγλεώσουν τά στοιχειά, τόν ύπνο τους νά μη ταραζούν
τά μεσάνυχτα τά σκοτεινά.

"Άλλοι κλαίουν πικρά τούς προσφιλείς νεκρούς
καί μέσα σε μαυσωλεία ύπέροχα
έναποθέτουν τη θλιβερή που λάτρεψεν θωριά,
μιά ταπεινή ανάμνηση από τούς ζωντανούς έκλιπαρώντας,
τό στοργικό νά μη τούς λείψει λάδι
τής γήϊνης μας συντροφιάς.

"Άλλοι πενθοϋν σιωπηλά τούς προσφιλείς νεκρούς
κι' άρνοϋνται τις παρηγοριές από άδιάφορα
καί ψεύτικα τών παρευρισκομένων χείλη,
τό είδωλο τό λατρευτό στις άναμνήσεις άνατρέχοντας
με καρδιοκτύπι ν' άναπλάσουν,
την άγιασμένη τώρα έρημιά.

"Άλλοι τό θρήνο σε χαρούμενα τραγούδια
έναρμονίζουνε και πανηγύρια στήνουνε
γύρω από τούς νεκρούς, τόν πόνο τους
νά ξεγελάσουνε, νά παρηγορηθοϋν
κι ίσως γιατί έτσι νομίζουν τούς τιμοϋν.

Μά ο άξιος νεκρός πο'ι άγαπήσαμε πιστά,
διαφορετικά μάς έμαθε νά τόν τιμάμε :
Την άσχήμια του θανάτου διαφυλάξαμε
για νά πονάμε και σε περίοπτο πάντα μέρος
τό νεκρό μέσα στη μνήμη διαρκώς
μετακομίζουμε ποτέ νά μη τό λησμονάμε.

Ν. Σ. ΒΡΑΧΙΜΗΣ

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ ΒΡΟΧΗ

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο)

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ οἱ Νοταράδες κοιμήθηκαν στὸν Ἄλμυρό. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς δὲν ἤμouνα καὶ πολὺ καλοδιάθετος, καὶ θυμοῦμαι ὅτι δὲν φάνηκα ὅσο ἔπρεπε περιποιητικός, ἀπέναντι τῶν προσκεκλημένων μου.

Τὴν ἄλλη μέρα μόλις ξύπνησα, ἡ Σολωμίνα μοῦ ἔδωσε μιὰ ἐπιστολή.

— «Ἦρθε καὶ μοῦ τὴν ἔφερεν ἡ Μαρίκα», εἶπε, καὶ μὲ κοίταξε μ' ἓνα ὕφος σὰ νὰ περίμενε ἐξηγήσεις.

Τὴν ἀνοιξα μ' ἀνυπομονησία. Ἡ ψυχὴ μου ἦταν γιομάτη ταραχῆ. Μέσα ἦταν ἓνα κομμάτι πρόχειρο χαρτί πού περιεῖχε τὴν παραίτησή της. Ἐμεινα κάμποση ὥρα σὰν χαμένος.

— «Ποῦ εἶναι;» ρώτησα τὴ Σολωμίνα.

— «Μοῦ τὸδωσε πρῶτ' πρῶτ' κ' ἔφυγεν χωρὶς νὰ μοῦ μιλήσει.

Οἱ Νοταράδες ἦταν ἀκόμα στὸ κρεββάτι. Πῆρα τὸ δρόμο κ' ἔφυγα βιαστικός γιὰ τὸ συνεργεῖο. Ἡ μέρα ἦταν γαλάζια, φωτεινὴ, κ' ὁ ἀνοιξιάτικος ἀέρας πλημμυρισμένος ἀπὸ ἀρώματα. Στὰ μονοπάτια τὸ χορτάρι ἦταν νοτισμένο ἀπὸ τὴν πάχνη πού μούσκεβε τὸ παπούτσι μου καὶ μ' ἔκανε νὰ δοκιμάζω κάθε τόσο ἓνα ἑλαφρὸ ἀνατριχίσιμα.

— «Αἶ μπάρμπα Σωφρόνη», τοῦ λέω μόλις τὸν βλέπω, «ἡ ἀποθήκη εἶναι κλειστή. Ποῦ εἶναι ἡ Μαρίκα;

— «Δὲν ξέρω παιδάκι μου. Εἶναι δυὸ νύχτες τώρα πού δὲν τὴν εἶδα... Ξανάρχισε τὰ παληὰ της. Ἄλοιμόν μου τοῦ βαρυόμοιρου.»

Περίμενα λίγη ὥρα. Τὸν τράβηξα ὕστερα παράμερα.

— «Μούστειλε σήμερα τὴν παραίτησή της», τοῦ κάνω. «Δὲ θὰ τὸ κάμει βέβαια στ' ἀλήθεια... Ὡστόσο κοίταξε νὰ τὴ συνεφέρεις».

Σ' ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἐκεῖνος μὲ κοίταξε μὲ δυὸ ἀγαθὰ μάτια γιομάτη καλωσύνη. Τὰ χεῖλη του ἔτρεμαν ἀπαλὰ καὶ τ' ἀραιὰ του γένια παιγνίδιζαν σιγαλὰ στὸ πρῶνὸ ἀγεράκι. Γυρίζοντας βρῆκα τὸν Νοταρᾶ νὰ κόβει βολτες ἔξω ἀπὸ τὴν ἀποθήκη. Μόλις μὲ εἶδε ἔξακολουθῆσε ἀδιάφορα τὸ δρόμο του.

— «Πολὺ πρῶνὸς σήμερα κ. Πανᾶ.»

— «Ναὶ εἶχα νὰ δώσω μερικὲς ὁδηγίες στοὺς ἐργάτες μου.»

Τὸν πῆρα καὶ γυρίσαμε πίσω στὸν σταθμό. Σ' ὄλο τὸ δρόμο δὲν εἶπε κανένας ἀπ' τοὺς δυὸ μὲς τίποτε.

* * *

Ἐκεῖνες οἱ μέρες τοῦ Μαῖου ἦταν ἀπὸ τίς πιὸ δυστυχισμένες τῆς ζωῆς μου. Τὸ φεγγάρι εἶχε ἀρχίσει νὰ γεμίζει κι' ἡ ἀνοιξη ἐφούσκωνε ὄλο τὸ δάσος μὲ χυμούς. Οἱ ἀγριοκουμαριές εἶχαν κρεμάσει τοὺς κόκκινους καρπούς τους, κι οἱ ἀχλαδιές ἔλαμπαν

ντυμένες στα καινούργια τους φυλλάματα. Μέσα στα ξεπλυμένα πεύκα τὸ πράσινο φῶς ὠργιάζε ἐκθαμβωτικά, παρασύροντας στή δίνη του τὴ φλύαρη χορεία τοῦ φτερωτοῦ μικρόκοσμου τοῦ δάσους. Τὰ πρῶτα ὀρτύκια εἶχανε φύγει κιόλας στὸ βορρᾶ...

— «Τί συλλογίζεσαι;» μοῦ ἔλεγε συχνὰ ἡ Δανάη.

— «Συλλογίζομαι τὴν πατρίδα μου» τῆς ἀπαντοῦσα. Κι ὁ νοῦς μου πετοῦσε ἀμέσως στή μικρὴ μου πόλη, ὅπου οἱ κοπέλλες κοκκινίζουνε ἀπὸ ντροπὴ μόλις τὶς δῆς, κ' οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἤρεμοι καὶ πρᾶτοι, γιομάτοι γαλήνη κι ἀγαθότητα. Καὶ ἡ ψυχὴ μου γίνονταν μονομιᾶς εὐαίσθητη, λεπτὴ, γιομάτη ἀνήσυχια καὶ ἀναζήτηση.

Οἱ ξένοι μου ἔμειναν κι ἄλλες μέρες στὸ σταθμό. Ὁ Νοταρᾶς ἔφευγε συνήθως τὸ πρωῖ καὶ γύριζε τὰ σουρουπώματα. Τὸ ὕφος του ἦταν πάντα σκυθρωπὸ καὶ ἀνήσυχο. Μιλοῦσε λίγο κι ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὅτι τὰ λόγια του δὲν εἶχαν καὶ μεγάλη σχέση με τὶς σκέψεις του. Ἀπεναντίας οἱ γυναῖκες ἔμειναν πάντα μαζί μου καὶ μοῦ κουβέντιζαν διαρκῶς γιὰ ἓνα σωρὸ μικροπράγματα. Πολὺ συχνὰ κάναμε μαζί μακρυνοὺς περιπάτους, κυνηγοῦσαμε μικροπούλια ἢ μαζεύαμε μοσχολάχανα καὶ χαμομήλια.

Θυμοῦμαι ἓνα δεῖλι εἶχαμε πάρει τὸ μονοπάτι τῆς ἀετόραχης. Φυσοῦσε ἓνας δυνατὸς σιρόκος ποὺ γέμιζε τὸ δάσος μὲ φωνές. Ἦταν ἓνα ἀνήσυχο τοπίο, γιομάτο ὄργιο καὶ πάθος. Περιπτοῦσαμε κ' οἱ τρεῖς σιωπηλοί, ὅταν πίσω ἀπὸ κάτι χαμηλὰ σφενδάμινα ἀκούστηκε ἓνα δυνατό γάβγισμα. Κάτι σὰν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα ἄδειασε διαμιᾶς μέσα στις φλέβες μου. Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω ἄφησα ἀμέσως τὶς γυναῖκες καὶ χύμηξα σὰν ἀλαλιασμένος πρὸς τὴ διεύθυνση π' ἀκούστηκε ὁ θόρυβος. Περιπλανήθηκα κάμποση ὥρα μὲς τὴ λόχμη, μάτωσα μέσα στὰ παλούρια καὶ τὶς ἀγριάδες, μὰ δὲ βρῆκα τίποτε. Μόνο οἱ ἱτιές θρηνοῦσαν πάνω ἀπὸ τὰ τέλματα, κ' οἱ κάργες ἔκραζαν τρομαγμένες μὲς τὰ πυκνὰ φυλλάματα τῶν δέντρων.

Ἦταν γύρισα οἱ γυναῖκες ἦταν πολὺ ἀνήσυχες.

— «Δὲν ἦταν τίποτε...» τοὺς φώναξα ἀπὸ μακριά. «Σκεφθῆτε, ἔχασα τὸν σκύλλο μου...»

— «Τὸν σκύλλο σας;»

— «Ναί, τὸν Ταρζαν.»

Ἐκείνες ἔμειναν κάμποση ὥρα καὶ μὲ κοίταζαν. Ὕστερα πήραμε πάλι τὸ δρόμο τοῦ σταθμοῦ βιαστικοί, σὰ νὰ μᾶς κυνηγοῦσε κάποιος ἀπὸ πίσω.

* * *

Πέρασε ἔτσι μιά βδομάδα. Τὴν ἄλλη μέρα ἡ οἰκογένεια Νοταρᾶ θὰ γύριζε στοὺς Πασσαράδες. Καθόμασταν ὅλοι στὸ προαύλιο τοῦ σταθμοῦ καὶ κουβεντιάζαμε. Ἦταν ἀπόγευμα, καὶ ἡ Σολωμῖνα μᾶς σέρβριε τὸ τσαί. Ὅταν τελειώσαμε ὁ Νοταρᾶς με πλησίασε μ' ἓνα ὕφος καθαρὰ ὑπηρεσιακὸ καὶ μοῦ εἶπε:

— «Δὲ θάταν ἄσχημα, κ. Πανᾶ, μὰ κ' εἶμαι στεῆδῶ νὰ ξεμπεοδεύουμε μὲ τὸν ἔλεγο τῆς ἀποθήκη.»

— «Ναί!», τοῦ εἶπα. «Ὅπως θέλετε.»

Πήραμε σιωπηλοὶ τὸ μονοπάτι, καὶ σταματήσαμε μπροστά στὴν κλειδωμένη πόρτα. Κοιταχτήκαμε μιά στιγμή μὲ ἀμηχανία· ὕστερα κείνος ἔκανε νὰ παραβιάσει τὴ σκουριασμένη κλειδαριά, μὰ πολὺ γρήγορα παρότησε τὴν προσπάθειά του, καὶ μοῦ πέταξε κατὰ πρόσωπο:

— «Αὐτὴ ἡ δουλειὰ δὲ μπορεῖ νὰ πάει ἐπ' ἄπειρον, κ. Πανᾶ. Ἦ πρέπει ἐσεῖς νὰ παύσετε ἀμέσως αὐτὴ τὴ γυναῖκα ἢ θὰ ἀναγκασθῶ ἐγὼ νὰ καταγγείλω τὴν ὑπόθεσιν».

Ἔβγαλα ἀπὸ τὴν τσέπη μου τὴν ἐπιστολὴ τῆς Μαρίας καὶ τοῦ τὴν ἔδωσα. Ἐκεῖνος τὴ διάβασε, τὴν ξαναδιάβασε, στριφογύρισε νευρικὰ τὸ χαρτί μέσα στὰ χέρια του, κ' ἔμεινε σὸν ἀποπληγμένος.

— «Μὲ συγχωρεῖτε,» μοῦ εἶπε σ' ἓνα τόνο βαρῦ καὶ ἄρρυθμο. «Αὐτὸ δὲν τὸ ἤξευρα...», καὶ μοῦ ἐπέστρεψε τὸ γράμμα τῆς.

Τὸ βράδυ, ὅταν ἔτυχε πάλι σχετικὴ κουβέντα μοῦ πρόσθεσε:

— Πάντως μὴ βιασθῆτε νὰ πληρώσετε τὴ θέσιν. Ἀφήστε· θὰ τὸ σκεφθοῦμε ὕστερότερα μαζί τὸ ζήτημα· μὴ βιασθῆτε....

* * *

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ φάγαμε στὸν κήπο. Τὸ φεγγάρι ἔσταζε χρυσοὺς κόμπους μέσα στὴ γλαυκὴ γαλήνη τῆς ἑσπέρας, κ' οἱ ἐπιφάνειες τῶν πραγμάτων ἔστιβαν κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸ στρώμα τῆς νοτιάς πού ἀνέβαινε ὀλοένα ἀπὸ τὴ σκοτεινὴ κοιλιάδα, κι ἀγκάλιαζε τὴ σιωπηλὴ ἔκστασι τοῦ δάσους.

Ἦταν μιά ἀπὸ τὶς συνηθισμένες ἑαρινὲς ἡρεμίες, τὶς γιομάτες νόημα καὶ σφρίγος, πού ἡ ἀφή τοῦ δημιουργοῦ εἰσχωρεῖ βαθιὰ ἴσα μὲ τὸ τελευταῖο κύτταρο τῆς ὕλης καὶ τὸ κάμνει νὰ ξεχειλίζει ἀπὸ ἀνησυχία καὶ ταραχὴ. Μιά ἐλαφρὴ αὔρα ἔφερνε κάθε τόσο τὸν ἀχὸ τοῦ μακρυνοῦ καταρράχτη, γιομάτο ἀναπάλσεις καὶ μουσικὰ ψιθυρίσματα, κ' ἡ μυρουδιά τοῦ ρετσοινοῦ ἐπλανᾶτο παντοῦ ἀπὸ τὶς φωτεινὲς κορφές τῶν μετέωρων πεύκων ἴσα μὲ τὴν πιὸ σκοτεινὴ οὐσία τοῦ ἀχανοῦς περιβάλλοντος.

Οἱ ξένοι μου ἦσαν μᾶλλον σιωπηλοὶ καὶ ἀδιάθετοι. Μέσα ἀπὸ τὶς τυπικὲς κουβέντες ἀνεγνώριζα τὶς πραγματικὲς τοὺς σκέψεις, καὶ διάβαζα μέσα στὰ φευγαλέα τοὺς βλέμματα τοὺς μυστικoὺς τοὺς διαλογισμοὺς. Ὁ κ. Νοταρᾶς ἰδιαιτέρως ἦτανε ἐντελῶς ἀμίλητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲ μπορούσε νὰ ἐρμηνεύσει ἢ γυναῖκα του, πού τὸν σκουντοῦσε κάθε τόσο ἐπιδεικτικὰ μὲ τὸν ἀγκῶνα τῆς, καὶ τὸν ἐνοχλοῦσε μ' ἓνα σωρὸ ἀνόητες ἐρωτήσεις.

Ἡ σιωπὴ τῆς Δανάης ἦτανε ὀλότελα διαφορετικὴ. Ἔστρεφε κάθε τόσο καὶ μὲ κοίταζε, καὶ τὸ βλέμμα τῆς ἦτανε γεμάτο νόημα. Αὐτὸ μὲ ἐνοχλοῦσε καὶ μὲ ἐξερέθιζε. Δὲ ξέρω, γιατί ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἶχα γίνει τόσο νευρικός.

Ἐπιτέλους κάποτε τελειώσαμε. Θυμοῦμαι ἦτανε Παρασκευὴ, καὶ ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Νοταρᾶ εἶχανε κανόνισει μετὰ μιά

βδομάδα νά πήγαινα ἐγὼ στοὺς Πασσαράδες νά τοὺς ἀνταποδώσω τὴν ἐπίσκεψη. Ὑστερα περπατήσαμε λίγο, καὶ τὸ ζευγος ζήτησε ἄδεια καὶ ἀποχώρησε.

Μείναμε μόνοι μετ' τὴ Δανάη. Πήραμε ἀσυναίσθητα τὸ δρόμο τοῦ Μύλου καὶ προχωρήσαμε. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ σιρόκος εἶχε φρεσκάρει, καὶ μερικὰ ἄσπρα συννεφάκια ἔτρεχαν τώρα βιαστικὰ μέσα στὸ φωτεινὸ διάστημα. Ἐνιωθα τὴν ψυχὴ μου ἀνήσυχη, καὶ τὶς αἰσθήσεις μου ἐξασθενημέναι, γιομάτες ταραχὴ καὶ σύγχυση. Ἡμουνα πολὺ κουρασμένος, ἐνῶ ἐκείνη τὴ μέρα ἐξ ἑλίγα περπατήσει σχεδὸν διόλου.

— «Καθόμαστε, Δανιή!» τῆς λέω.

Ἐκείνη ὑπάκουσε σιωπηλὰ καὶ κάθησε στὸ πλάϊ μου. Γύρισα καὶ τὴν κοίταξα. Τὰ καστανὰ τῆς μάτια ἔλαμψαν γιομάτα ὑγροῦς ἰριδισμοῦς μέσα στὴ νύχτα. Στὰ χεῖλη τῆς κυμάτισε ἑλαφρὰ ἕνας ἀνεπαίσθητος σπασμὸς. Σήκωσε διαμιᾶς τὰ χεῖρια τῆς καὶ μετ' ἀγκάλιασε.

— «Ἄνδρέα! Τόσον καιρὸ περίμενα αὐτὴ τὴν ὥρα...»

Ἡ φωνὴ τῆς εἶχεν ἕναν τόνο θερμὸ, μεταλλικὸ, γιομάτο νοσταλγία καὶ ἐρωτικὸ παράπονο. Ὅπως εἶχε ἀκουμπήσει ἀπάνω μου, ὁ κόρφος τῆς ἐκυμάτιζε ἀπαλὰ, καὶ τὸ νεανικὸ τῆς σῶμα ἀχτινοβολοῦσε θερμότητα. Στάθηκα καὶ τὴν κοίταξα, κ' ἡ ψυχὴ μου πλημμύρισε ἀπὸ ταραχὴ καὶ πόνο.

— «Ὅχι, Δανιή!», τῆς λέω, καὶ τὴν ἀπομακρύνω ἤρεμα. «Δὲν εἶναι σωστὸ αὐτὸ ποὺ πᾶμε νὰ κάνουμε. ἔλα...»

Σηκώνομαι καὶ φεύγω, καὶ κίνητη μετ' ἀκολουθεῖ. Μέσα στὴν ψυχὴ μου παλαίουν τὰ πιὸ ἀντίθετα αἰσθήματα. Ξέρω πὼς ἂν γυρίσω πίσω δὲ θὰ μπορέσω πιά νὰ ἀντισταθῶ καὶ νὰ δαμάσω ἄλλη φορὰ τὸν πόθο μου. Ἀνοίγω τὸ βῆμα μου καὶ περπατῶ. Περπατῶ καὶ πίσω μετ' ἀκολουθεῖ ἡ σκιά τοῦ παρελθόντος, θολή, μελαγχολικὴ, γιομάτη ὀδύνη καὶ ἀπόγνωση.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ θυμοῦμαι ὑπόφερα πολὺ. Ὁ ὕπνος ἄργησε νὰ με πάρει, καὶ δὲν ξερώω καλὰ — καλὰ ἂν κοιμήθηκα καθόλου. Τὰ ξημερώματα ὥστόσο ἕνα ἑλαφρὸ γρατσούνισμα στὴν πόρτα μου ἔκανε τὴν καρδιά μου νὰ σκιρτήσῃ. Περίμενα ἀκόμη λίγο, κ' ὕστερα ἄκουσα καθαρὰ κάτι σάν γάβγισμα ἐνὸς σκύλλου. Σηκώθηκα βιαστικὰ καὶ ἄνοιξα. Δὲν ἦτανε κανεῖς.

* * *

Ἐμεινα πάλι μόνος.

Οἱ Νοταράδες γύρισαν στοὺς Πασσαράδες, κ' ὁ σταθμὸς ξαναπῆρε τὴν παλιά του ἤρεμη ὄψη. Ἡ ἐργασία τοῦ δρόμου προχωρεῖ. Τὰ σχέδια ἔχουν τελειώσει, κ' ἡ δουλειὰ δὲν μετ' ἀπασχολεῖ πιά ὅπως ἄλλοτε. Κάθε βράδυ ὁ ἀρχιεργάτης μου παραδίδει τὶς λίστες, καὶ στὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος διενεργῶ τὶς πληρωμές. Ἡ ζυλεῖα μεταφέρεται τώρα ἀπ' εὐθείας στὰ πριονιστήρια τοῦ κέντρου,

κ' οί έργασίες μας από τήν ἄποψη αὐτῆ ἔχουν ἀπλοποιηθῆ ὑπερβολικά.

Συνεχίζω τὸ ἡμερολόγιό μου :

Ἀπλώθηκαν πάλι γύρω μου οἱ γκριζοὶ οὐρανοί. Εἶναι κάτι γκριζοὶ οὐρανοί, χωρὶς Θεοὺς, γεμάτοι ἐγκατάλειψη καὶ πόνος. Ὁ πόνος δὲν ἀρμόζει βέβαια στὸν κόσμο τῶν ἀψύχων. Μὰ ὅταν ἡ σιωπηλὴ χορεία τῶν ὕλικῶν αὐτῶν πραγμάτων ἀποτελεῖ τὸ μέτρο τῆς ἀνθρώπινης σοφίας, ὁ πόνος ἐπεμβαίνει τυπικά καὶ δίδει ἔκφραση καὶ τόνο στὴν ἀτελῆ μας αἴσθηση.

Πίσω ἀπὸ τὴν ἀμυδρὰν ἀντίληψη τῶν ὄγκων διακρίνω τὴν ἀδιάκοπη ροὴ τῆς φθαρτῆς αὐτῆς ζύμης ποὺ μετουσιώνεται σὲ χρόνο. Κ' οἱ στιγμὲς ξυπνοῦν τὴν ἀνθρωπίνην δυστυχία... Μετροῦν τὴν ἀντοχὴ τῆς καρδιάς μας.. Δοноῦν ρυθμικά τις καρωτίδες μας καὶ ἐρεθίζουν τὴ βουλιμία τῶν αἰσθήσεων.

Αὐτὴ ἡ βροχὴ ποὺ ραντίζει τὴν πηχτὴ ομίχλη τοῦ δάσους... Εἶναι ἡ συγκεκριμένη μορφή τῆς ἀέναης ὕλικῆς ἐναλλαγῆς, τῆς συνεχοῦς ἀγωνίας τῆς δημιουργίας. Τὸ νερὸ ποὺ πέφτει καὶ ζωογονεῖ τὸ ἀνυδρο τοπίο ποὺ σκαλώνει στὰ φύλλα, κ' ἐξατμίζεται πάλι μέσα στὶς πυκνὲς ἀναθυμιάσεις τοῦ Αὐγούστου. Ἄρωμα, χρῶμα, σχῆμα... Ψόφος τοῦ Φθινοπώρου, ποὺ ἐρεθίζει τις φαντασίες τῶν ποιητῶν... Κ' ὕστερα πάλι ἡ βροχὴ, ἡ βροχὴ ποὺ μαστιγώνει τὴν ἀνυδρὴ γῆ, καὶ τὴν ἐκστατικὴ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων...

Τόσο πολὺ σκοτάδι γύρω μου...

Ἡ θλίψη μου δὲν ἤμπορεῖ οὔτε κι' αὐτὴ νὰ τὸ καθορίσει. Ἄνεβαίνει ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ προχωρεῖ μὲς τὴν προέκταση τῶν ὀπτικῶν πεδίων τῆς ψυχῆς μου. Ἄνεβαίνει ἐξακολουθητικά καὶ κυνηγᾷ τὸ ἀπόλυτο. Μαντέβω τὴ σκοτεινὴ γραμμὴ του, ποὺ διανύει τις ἀποστάσεις καὶ ξεχύνεται ὀλοένα κατακλύζοντας τὰ πάντα. Πρὸσπαθῶ νὰ συλλάβω τὴν πρωτοπορία τοῦ σκοτεινοῦ αὐτοῦ τέρατος ποὺ κυνηγᾷ τοὺς οὐρανοὺς... Κάπου ἐκεῖ οἱ Θεοὶ ἀπισθοχωροῦν γιομάτοι θλίψη, νικημένοι ἀπ' τὰ δικά τους δημιουργήματα...

* * *

Πέρασαν ἀκόμη λίγες μέρες.

Εἶναι Μάιος, μὰ οἱ συχνὲς βροχὲς ἐγέμισαν τὸ δάσος τέλματα καὶ λάσπη. Κάπου-κάπου μέσα ἀπὸ τὰ χαντάκια καὶ τις ὄχθες ξεπροβάλλουν δειλὰ τὰ πρῶτα καμπανέλια. Τὸ σουμάκι μόνο ἐπιπλέει παντοῦ, πάνω ἀπ' τις γοῦβες, στὶς πλεῦρες καὶ τὰ καταρράχια ὡς τὸν ἀκίνητο βάλτο, ποὺ οἱ πράσινες βελόνες τῶν βούρλων γράφουνε στὸ νερὸ λεπτὲς ἀκουαρέλλες.

Πιρπατῶ μὲς τὰ σφενδάμνια καὶ τὰ πεῦκα, καὶ προσπαθῶ νὰ σκοτάζω τὴν ἀνία μου. Δὲ ξέρω γιατί ὅποιο δρόμο κι' ἂν ἀκολουθῆσω στὸ τέλος, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνω, βρίσκουμαι πάντα στὰ ἔρειπα τοῦ Μύλου. Ἐνα-δυὸ φρεγὲς συνάντησα ἐκεῖ τὸ Νοταρᾶ νὰ καθῆται μὲ τὸ κυνηγετικὸ του ὄπλο, καὶ νὰ κοιτάζει ἀφηρημένος τὸ κενό.

— «Μπᾶ ἔσεῖς ;» τοῦ ἔλεγα κάθε φορά.

— «Ναί. Ἦρθα ὡς ἐδῶ κυνηγώντας.. Πῆρα ξωπίσω ἕνα σαμᾶρι ὀρτύκια...»

— «Θά εἶναι ἀσφαλῶς τὰ τελευταῖα !»

Τὸ δίχτυ τοῦ ἦταν ἄδειο, καὶ ἡ φυσιγγιοθήκη τοῦ γεμάτη.

— «Νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς προσφέρω αὐτὰ τὰ τρυγόνια», τοῦ εἶπα τῆ δευτέρα φορά. «Εἶναι κρίμα νὰ περιμένει ἄδικα ἡ κυρία Μελπομένη...»

Ἔβγαλα ἀπὸ τὸ δίχτυ μου τέσσερα τρυγόνια καὶ τὰ κρέμασα ἀτῆ ζώνη του. Ἐκεῖνος τὰ πῆρε κ' ἔφυγε χωρὶς νὰ με εὐχαριστήσει.

Μιά μέρα μοῦ συνέβηκε κάτι ἐντελῶς ἀπρόοπτο. Εἶχε πέσει τὸ βράδυ, κ' ἐγὼ περιδιάβαζα ἀκόμη με τὸ ὄπλο μου στὸ δάσος. Πλησίαζε ἡ πανσέληνος, καὶ λογάριαζα νὰ καθήσω στὸ μονοπάτι καὶ νὰ στήσω καρτέρι τοῦ λαγοῦ. Ἐξαφνα ἄκουσα ἐκεῖ κοντὰ μου τῆ φωνὴ τοῦ Νιζάμη. Ἀνέβηκα σ' ἕνα βράχο, καὶ διάκρινα τὸ ζῶο με τὸν ἀναβάτη του.

— «Μαρίκα !», φώναξα ἀπὸ μακριά.

Περίμενα μιὰ στιγμή, κ' ἐπειδὴ δὲ μοῦ ἀποκρίθηκε κανένας, χύμηξα μέσα ἀπὸ τὰ πρινάρια, καὶ κράτησα τὸ ζῶο στὸ μονοπάτι.

— «Μαρίκα!», ἐπανάλαβα. Καὶ σήκωσα τὰ μάτια μου.

— «Κάνετε λάθος, κ. Πανᾶ», μοῦ ἀπάντησε μιὰ λεπτὴ φωνή.

Ἦταν ἕνα ξανθὸ κορίτσι ἀπ' τὰ Πλατάνια, ποῦ περνοῦσε κάπου—κάπου ἀπ' τὸν Ἀλμυρὸ καὶ πήγαινε στὸ Σταυρό.

— «Λυποῦμαι πολὺ..», ψέλλισα καταστενοχωρημένος. «Μὰ... ποῦ βρήκατε σεῖς τὸ Νιζάμη ;»

— «Μόλις χθὲς τὸν ἀγόρασε ἡ θεία μου...»

Χαίδειψα ἀσυναίσθητα τὸν τράχηλο τοῦ ζῶου. Ἐκεῖνο κούνησε εὐχαριστημένο τὴν οὐρά του, τίναξε τ' αὐτιά του, κ' ἔρριξε τὸ βλέμμα του στῆ γῆ.

— «Μήπως εἶστε κουρασμένος ;», με ρώτηξε ἡ κόρη, κ' ἐτοιμάστηκε νὰ μοῦ προσφέρει τὸ ἄλογο.

— «Ὅχι», τῆς εἶπα. «Εὐχαριστῶ. Μείνετε. Ρωτῶ, γιατί ξέρω τὸ Νιζάμη. Δούλεβε κάποτε στὸ συνεργεῖο...»

Ἐκείνη ὅμως πήδηξε με μιᾶς ἀπὸ τὸ ἄλογο, καὶ στάθηκε κοντὰ μου.

— «Ποῦ πᾶτε ;», τῆ ξαναρώτησα.

— «Γυρίζω στὰ Πλατάνια».

— «Ἐμπρός», εἶπα, καὶ κινήσαμε.

Περπατοῦσαμε πλάι—πλάι. Εἶχε περάσει τὸ σκοινὶ τοῦ Νιζάμη στὸ σαμᾶρι, καὶ τὸν ἄφησε νὰ τραβῆξει μπροστὰ στὸ μονοπάτι. Το φεγγάρι εἶχε ἀνέβει πάνω ἀπὸ τὸ δάσος, καὶ τὰ λευκὰ σύννεφα ἔτρεχαν σὰν ξεφτιδία στὸν ταραγμένο οὐρανό.

— «Μένετε ἀκόμη στὸν Ἀλμυρὸ ;»

— «Ναί.»

— «Μόνος ;»

— «Ναί.»

— «Μά δὲν ἔχετε σεῖς κανένα στὸν κόσμον; μητέρα, ἀδελφή;...»
Μέ ρωτοῦσε μ' ἓνα ὕφος παιδιάστικο, ποῦ μ' ἔκανε νὰ γελάσω.

— «Πῶς σέ λένε;», τὴ ρώτησα.

— «Δροσοῦλα»

— «Δροσοῦλα!»

Εἶδα τὰ μάτια της ποῦ μέ κοίταζαν γεμάτα γαλάζιο φέγγος καὶ σκιές. Μέσα στὸ ἀμυδρὸ φῶς τῆς ἑσπέρας τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου της μοῦ φάνηκαν περισσότερο ὅμοια μέ κείνα τῆς Μαρίας. Πῆρα τὸ χέρι της καὶ τὸ κράτησα μέσα στὸ δικό μου. Ἐκείνη τὸ ἄφησε κ' ἐξακολουθοῦσε νὰ μέ βλέπει.

— «Πόσο τῆς μοιάζεις...», ἐψιθύρισα.

Ἐκείνη ταραχτήκε, τράβηξε τὸ χέρι της, καὶ μέ ρώτησε μέ πείσμα.

— «Ποιάς;»

— «᾽Ω... Ἔτσι τῶπα... Δὲν εἶναι τίποτε...»

Ἐξακολουθήσαμε τὸν δρόμον μας σιωπηλοί, ὥστόσο φθάσαμε στὸν Ἀλμυρὸ. Ὁ Νιζάμης εἶχε φθάσει ἐκεῖ πρώτύτερα, κ' ἡ Σολωμίνα τοῦ ἔβαλε σανό.

— «Ἐλα...», τῆς λέω «Δροσοῦλα! Ἄργησες πολὺ. Θές νὰ σέ πᾶει ὡς τὰ Πλατανία ἢ Σολωμίνα;»

— «Ὅχι, μοῦ λέει. Εὐχαριστῶ. Θὰ πάω μονάχη μου. Ἐσεῖς θὰ μείνετε;». Καὶ σχεδὸν ἀμέσως.

— «Πῶς τὸ εἶπατε ἐκεῖνο, κ. Πανᾶ; Τῆς μοιάζω;...»

— «Ναί...»

— «Τῆς μοιάζω πολὺ;»

— «Ναί...»

«Καληνύχτα!»

Ἀνέβηκε στὸ ἄλογο καὶ χάθηκε μέσ τῆ νύχτα.

* * *

Δέ θέλω νὰ κοιμηθῶ. Οἱ αἰσθήσεις μου ἀπόψε τρέμουν, κ' ἕνας ἀκαθόριστος πόθος μοῦ συγκλονίζει τὸ κορμί. Ἐξω ὁ σιρόκος σφυρίζει μέσ τὰ πεῦκα, καὶ τὸ φεγγάρι παίζει μέ τὰ σύννεφα. Δοκιμάζω νὰ σημειώσω κάτι στὸ ἡμερολόγιό μου. Τοῦ κάκου. Ἀρχίζω πάλι νὰ τὸ φυλλομετρῶ.

«...Θὰ ἀφιερῶσσω στὴν ἀνάμνησή σου τίς πολυτίμες ὄρες τῆς βραδυῆς μου περισυλλογῆς. Θὰ τυραννήσω τίς αἰσθήσεις μου καὶ θ' ἀφανίσω τὴ ζωὴ μου, πίσω ἀπ' τὴν ὕλικὴν οὐσία τῆς ὁποίας ἀναπαύεται ἡ τρυφερὴ ἀρμονία τῆς θείας σου ὑπάρξεως. Αὐτὲς οἱ μικρὲς φροντίδες ποῦ δηλητηριάζουν τὴν ψυχὴ μου, αὐτὲς οἱ διαρκεῖς τλαιπωρίες ποῦ συναθροίζονται τριγύρω μου, ὑπάρχουν μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐξαγνίζονται στὴν κολυμβήθρα τῆς ἀγάπης σου. Διαφορετικά, οἱ ἐπιτυχίες δὲ θὰ διέφεραν καθόλου ἀπ' τίς ἀποτυχίες μου, κ' ἡ εὐτυχία θὰ ζύγιζε στὴν πλάστιγγα τῆς εἰμαρμένης μου τὸ ἴδιο μέ τὴν ἀτυχία μου.

‘Ακούμπησες τὸ χᾶδι σου στὸ βαρυμένο ἀπ’ τὴ δουλεία τράχηλό μου, κι’ ὠρθώθηκε μέσα μου ὁ ἐλευθερωτὴς. Μὲ πότισες τὴν ἡδονὴ τοῦ δημιουργοῦ. ‘Εδῶ, μέσ’ ἀπ’ τὰ κύτταρα τῆς ὕλης μας, δέθηκε ἡ ἰσχυρὰ θέλησις τῶν κόσμων καὶ σάλεψε ἡ αὐγὴ τῆς αἰωνιότητος...

Τὶ περιμένεις ἄλλο περισσότερο ἀπὸ ἕνα ἀδύνατο ἄνθρωπο ποῦ σοῦ χαρίζει τὴ λατρεία του ;...»

Γυρίζω πίσω τὴ σελίδα καὶ προσέχω τὴν ἡμερομηνία : Εἰκοσιῶτῶ τοῦ ‘Απρίλη. Χμ ! πολὺ συγκεχυμένα πράματα.

Παίρνω τὸ ὄπλο μου καὶ βγαίνω.

‘Ο ἀγέρας εἶναι παγωμένος καὶ ἀκατάστατος. Αἰσθάνομαι τὸ δάσος ποῦ φουσκώνει μὲς τὴν καταχνιά, σὰ χεῖμαρρος ποῦ πάει νὰ ξεχειλίσει. Περπατῶ γρήγορα κ’ ἡ σκιά μου τρέχει διαρκῶς μπροστά μου σὰν κυνηγημένο φάντασμα Πέρα μακριὰ στὸ χαμηλὸν ὀρίζοντα ὁ Ταῦρος τρεμοσβύνει καὶ βυθίζεται.

‘Εχω κάτι παράξενα αἰσθήματα, πὺ φοβοῦμαι νὰ τὰ καθορίσω. Τ’ ἀφήνω νὰ κυλοῦν μὲς τὴν ψυχὴ μου σὰν τὸ ρέμα ποῦ παρᾶσχει στὸ διάβα τοῦ ὄτι βρῆ. ‘Εδῶ εἶναι ὁ Μύλος... Πῶς βρέθηκα κιόλας ; ‘Ανοίγω τὸ βῆμα μου κι’ ἀπομακρύνομαι. Περπατῶ. Περπατῶ μὲς τὴ νύχτα. Τὸ μέτωπό μου ἰδρώνει τὰ πόδια μου ζεσταίνονται ἢ ψυχὴ μου εἶναι γεμάτη ἀνησυχία. Ποῦ πάω τάχα ; Νὰ ἕνα φωτισμένο παράθυρο ! ‘Εδῶ πρέπει νὰ σταθῶ καὶ νὰ μιλήσω μὲ τοὺς ἀνθρώπους. ‘Αλήθεια ! Αἰσθάνομαι μὲς τὴν ψυχὴ μου κάτι ποῦ δὲ μπορῶ νὰ τὸ ἀποκρύψω. ‘Ισως εἶναι δειλό, καὶ θᾶπρεπε νὰ ντρέπομαι γι’αὐτὸ ποῦ θὰ σᾶς πῶ. Μὰ εἶναι τόσο ἀληθινὸ ποῦ δὲ θὰ τὸ ἀποκρύψω. Νά !... “Ετσι, θαρρῶ πῶς ὅταν βρίσκουμαι μαζί μὲ ἄλλους, ὁ ἐχθρὸς μου γίνεται ὀλιγώτερο ἐπίφοβος. ‘Ακόμη κι’ ὅταν ἐχθρὸς αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτὸς μου...

Θὰ χτυπήσω καὶ θὰ μιλήσω μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Γιατὶ πιστεύω πῶς πολλὲς φορὲς οἱ ἄλλοι εἶναι καλύτεροι ἀπέναντι σὲ μᾶς, ἀπ’ ὅτι εἴμαστε ἑμεῖς στὸν ἑαυτὸ μας.

Πλησιάζω ὡστόσο κι’ ἀναγνωρίζω τοὺς Πασσαράδες. Τὶ τύχη ! Θεέ μου ! Κι’ αὐτὸ ἐδῶ εἶναι τὸ παραθύρι τῆς Δανάης. Μιά γλυκεῖα θαλπωρὴ πλημμυρίζει διαμιᾶς τὸ σῶμα μου καὶ μοῦ νερκώνει ἡδονικὰ ὅλες τὶς αἰσθήσεις. “Ἐνα σύνθημα, ἕνα σινιάλο, κι’ ὅλη αὐτὴ ἡ δοκιμασία τελειώνει. Μιά πόρτα ποῦ ἀνοίγεται, ἕνα ζεστὸ κρεββατάκι, κ’ ὕστερα ἡ ἡδονὴ ποῦ ἐξουθενώνει τὶς ἀτυχίες τῶν ἀνθρώπων, καὶ χαρίζει, ἔστω καὶ παροδικὰ, τὴν ἀπολύτρωση.

– Δανάη ! Τὰ καστανὰ σου μάτια λάμπουν στὴν ψυχὴ μου σὰν ἄστρα ποῦ ὀδηγοῦν στὴ Βηθλεέμ. Ξέρω πῶς κάπου ἐκεῖ ἐνεδρεύουν οἱ δῆμιοι τοῦ βασιλέα ‘Ηρώδη. Μὰ εἶναι ἀπόψε τόσο ταλαιπωρημένες οἱ αἰσθήσεις μου, ποῦ δὲν τρομάζουνε ἀκόμη καὶ τὸ θάνατο.

Κι' ὅμως διστάζω. Κάθουμαι ἐδῶ καὶ παγώνω μὲς τῆ νύχτα. Τάχα σάν τι νὰ περιμένω ; Ἡ ὥρα περνᾷ. Ἡ βροχὴ ἄρχισε κιόλας νὰ πέφτει. Εἶναι μεσάνυχτα... Ἐμπρός. Παίρνω τὸ δρόμο καὶ γυρίζω.

— «Θεὲ μου! Συγχώρεσέ με γιὰ τὶς ἀνόητες σκέψεις πού ἔκανα πρῶτύτερα. Ξέρεις πόσο λιπόψυχη εἶναι ἡ φύση τῶν ἀνθρώπων. Συγχώρεσε τὴν ἀδυναμία μου.

Ἄνοιγώ τὴν πόρτα μου καὶ θέλω νὰ κλάψω.

Μαρίκα...

* * *

— «Μὰ ποῦ εἴσαстан, κ. Ἀνδρέα, ψὲς τὸ βράδυ ;», μοῦ εἶπε ἡ Σολωμίνα τὸ πρωῒ, μόλις σηκώθηκα.

Μὲ εἶδε πὼς δὲν εἶχα διάθεση νὰ τῆς ἀπαντήσω, καὶ βάλθηκε νὰ μὲ παρενοχλεῖ.

— «Τί θέλεις τέλος πάντων ;», τῆ ρώτησα.

Ἐκείνη χαμήλωσε τὸν τόνο τῆς φωνῆς της καὶ μοῦπε μὲ παράπονο.

— «Ἦρθε ἡ Μαρίκα καὶ σὲ ζήτησε.»

— «Πότε ;»

— «Ψές.»

— «Γιατί δὲν κάθησε ;»

— «Κάθησε πιὸ πολὺ ἀπὸ τρεῖς ὥρες καὶ σὲ περιμενε. Στὸ τέλος ἔφυγε καὶ μοῦπε πὼς θὰ ξανάρθει.»

— «Δὲ σοῦ παράγγειλε τίποτε νὰ μοῦ πεῖς ;»

— «Ὅχι. Μὲ ρωτοῦσε μόνο κάθε τόσο γιὰ τὴν ὑγεία σου.»

Πέρασαν ἀκόμη τρεῖς μέρες. Μιὰ γλυκειὰ μελαγχολία ἔκανε τὴ ζωὴ μου νὰ τρέμει ἀπὸ καλωσύνη. Ἡ καρδιά μου εἶχε γίνει εὐαίσθητη σάν τὴν καρδιά τῶν μικρῶν παιδιῶν. Περπατοῦσα μὲς τὸ δάσος, σταματοῦσα κι' ἀνάπνεα τὴ μυρωδιὰ τῶν θυμαριῶν, ἔβλεπα τοὺς νέους βλαστοὺς πού φύτρωναν στὰ δέντρα, χαίδεβα μὲ τὸ βλέμμα μου τὴν πράσινη στολὴ τῶν λουλουδιῶν.

Μιά μέρα συνάντησα πάλι τὴ Δροσοῦλα. Ἀνέβαινε πεζὴ ἀπὸ τὰ Πλατάνια, καὶ κρατοῦσε ἕνα μπόγο μὲ ἀσπρόρουχα.

— «Αἶ, κ. Πανᾶ! μοῦ μίλησε πρῶτη. «Δὲν ἔχετε δίκαιο σὲ κείνο πού μοῦ εἶπατε.»

— «Τί ;»

— «Ποῦ βρίσκετε πὼς μοιάζω μὲ τὴ δεσποινίδα Νοταρᾶ...»

— «Καὶ ποῖος σᾶς εἶπε τέτοιο πράμα ;»

— «Μὰ, αὐτὴ δὲ μοῦ λέγατε προχθές ; Ὁλος ὁ κόσμος τὸ ξέρει. Γιατί ἐσεῖς θέλετε τάχα νὰ τὸ κρύβετε ;»

— «Μὰ τί συμβαίνει τέλος πάντων ; Ἐξηγήστε μου.»

— «Ρωτήστε τὴ Μαρίκα νὰ σᾶς πεῖ... Μᾶς τόχετε δηλαδὴ κρυφὸ πὼς σὲ λίγες μέρες ἀρραβωνιάζεστε τὴ δεσποινίδα Νοταρᾶ... Αἶ ; Εἶδατε ὅμως πὼς κάτι ξέρουμε κ' ἐμεῖς ; Δὲν εἶμαι δὰ τόσο κουτὴ ὅσο νομίζετε...»

Γέλασε ἕνα δροσερὸ γέλιο κ' ἐτοιμάστηκε νὰ φύγει.

— «Πάντως ἐγὼ δὲ μοιάζω μὲ τὴ δεσποινίδα Νοταρᾶ», μοῦ εἶπε ἀκόμη μιὰ φορά, καὶ μὲ κοίταξε στὸ πρόσωπο. «Γιὰ νὰ ξέρετε, κ. Πανᾶ...»

— «Μὰ ποῦ βρῆκες ἐσὺ τὴ Μαρίκα ;»

— «Αὐτὸ ποῦ σὰς λέω. Χαίρετε.»

Πῆρα τὸ δρόμο καὶ κατέβηκα στὰ Πλατάνια. Ρώτηξα παντοῦ, ἔμαθα λεπτομέρειες γιὰ τὴν ἀγοραπωλησία τοῦ Νιζάμη, τὴ Μαρίκα ὅμως δὲν τὴν βρῆκα πουθενά.

* * *

Σήμερα πρωτῆ-πρωτῆ εἶδα τὸ Νοταρᾶ ποῦ τραβοῦσε κατὰ τὸ συνεργεῖο. Θυμήθηκα πὼς ἦταν ἡ μέρα ποῦ ἔπρεπε νὰ ἀνταποδώσω τὴν ἐπίσκεψη. Ἡ σκέψη αὐτὴ μὲ ἔκανε νὰ μελαγχολήσω περισσότερο. Φώναξα ὡστόσο τὴ Σολωμίνα καὶ τὴ ρώτησα :

— «Σοῦ εἶπε τίποτε ὁ κ. Νοταρᾶς ;»

— «Ὅχι... Ἡ Μαρίκα μόνο πέρασε τὸ πρωτῆ καὶ μὲ ρώτηξε γιὰ σένα.»

— «Καὶ γιὰτί δὲ μὲ ξύπνησες ;»

— «Δὲ μ' ἄφησε νὰ σὲ ξυπνήσω.»

Ἔμεινε κάμποση ὥρα καὶ μὲ κοίταξε μὲ συμπάθεια.

— «Μά... ὀλήθεια, κύριε, ἀρραβωνιάζεστε τὴ δεσποινίδα.

Δανάη ;»

Ἡ φωνὴ τῆς εἶχε ἓνα ἑλαφρὸ παράπονο.

— «Ποιὸς σοῦπε τέτοιο πράγμα ;»

— «Ἡ Μαρίκα...»

Σιωπὴ.

— «Ξέρετε, κύριε, τώρα τελευταία ἔχω συμπαθήσει ὑπερβολικὰ αὐτὸ τὸ κορίτσι...»

— «Ποιά ; Τὴ Δανάη ;»

— «Ὅχι· τὴ Μαρίκα...»

Πῆρα τὸ πρόγευμά μου κ' ἔφυγα. Ὅλη τὴ μέρα γυρίζω μὲς τὸ δάσος. Κατέβηκα στὸ ρέμα, πέρασα ἀπὸ τὸ συνεργεῖο, καὶ κάθησα κάμποση ὥρα μὲ τοὺς ἐργάτες. Ρώτησα γιὰ τὸ Νοταρᾶ. Ὁ μάρμπα Σωφρόνης μοῦπε πὼς δὲν εἶχε περάσει ἀκόμη ἀπ' ἐκεῖ. Μοῦ μίλησε σιγά, μ' ἓνα ὕφος μελαγχολικὸ, ποῦ μ' ἔκανε νὰ προσέξω περισσότερο τὸ καταβεβλημένο του πρόσωπο.

Ξαναγυρίζω πίσω καὶ κυνηγῶ τὰ ψαροπούλια μὲς τὸ βάλτο. Ὁ ἥλιος ἔχει πέσει τώρα, κ' οἱ σκιὲς παιγνιδίζουν μὲς τὸ δάσος. Ἀκόμη ἓνα ρωδιὸ κι ἀναχωρῶ. Ἄ νάτος ποῦ ζυγίζει τὰ φτερά του στὴν κορυφὴ τῆς λυγαριάς.

— Μπάμ.

Τὸ πουλι ἔγραψε ἓνα κύκλο, κ' ἔπεσε πάλι στὸ νερό. Βυθίζουμαι ὡς τὸ γόνατο καὶ τὸ παίρνω. Καιρὸς νὰ γυρίσω

Εἶχα ξεστρατήσει ἀπὸ τὸ ρέμα καὶ περνοῦσα μέσα ἀπὸ τὰ χαμόδεντρα τοῦ Μύλου, ὅταν ἄκουσα ἀπὸ πάνω δυνατὲς κραυγές, σάν

ἄγριες λαχές ἀνακατεμένες με γαβγίσματα. Χΰθηκα διαμιᾶς μέσ' ἀπ' τὰ θάμνα, κι ἀνέβηκα στήν κορυφή. Δέν εἶχα συνέλθει ἀκόμη ἀπό τὴν ταραχή μου ὅταν εἶδα τὸν Ταρζάν νὰ τρέχει πρὸς τὸ μέρος μου καὶ νὰ γαβγίζει, κάμνοντας κάθε τόσο μικρά σημειώτ' ἀβήματα, καὶ προσπαθώντας νὰ μὲ παρασύρει πρὸς τὴ διεύθυνση τῆς ψηλῆς βαλανιδιάς. Σχεδὸν ἀμέσως ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς Μαρίκας.

— Βοήθεια... Γιὰ τὸ Θεό...

Δρασκέλισα τὰ χαλάσματα, καὶ βγαίνοντας στὸ ὀπίσθιο προ-αὔλιο ἀντί-ρυσσὰ τὸ Νοταρᾶ πού προσπαθοῦσε νὰ βιάσει τὴ Μαρίκα. Ἐκεῖνη ἦταν σχεδὸν μισόγυμνη, με ξεσκισμένα τὰ ρούχα καὶ τὸ πρόσωπο κατακόκκινο. Εἶχε χωμένα τὰ νύχια τῆς στὸ μάγουλο τοῦ Νοταρᾶ καὶ τὸν κρατοῦσε σὲ ἀπόσταση. Τὸ αἶμα ἀνέβηκε στὸ κεφάλι μου. Σήκωσα τὸ ὄπλο μου καὶ σημάδεψα.

— «Πίσω, Μαρίκα», τῆς κᾶνω.

Μόλις με ἄκουσαν γύρισαν κ' οἱ δυὸ πρὸς τὸ μέρος μου.

— «Ὅχι, Ἀνδρέα !», μοῦ φώναξε κείνη ἀπεγνωσμένα καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸ Νοταρᾶ. «Κατέβασε τὸ ὄπλο σου...»

Προχώρησα πρὸς τὸ μέρος τους. Πλησιασα, κ' ἡ Μαρίκα πήρε τὸ ὄπλο ἀπὸ τὰ χέρια μου.

— «Ἄτιμέ!», τοῦ πέταξα κατὰ πρόσωπο, κ' ἤμουν ἔτοιμος νὰ χυμῆξω ἀπάνω του.

Ἐκεῖνος χαμήλωσε τὰ μάτια, ἔκανε μερικά βήματα πρὸς τὰ πίσω, κ' ὕστερα μᾶς ἔστρεψε ἀπότομα τὶς πλάτες καὶ χάθηκε διαμιᾶς μέσα στὸ δάσος.

Πῆρα τὴ Μαρίκα, καὶ γυρίσαμε πίσω στὸ σταθμό. Σ' ὄλο τὸ δρόμο δὲ μοῦ εἶπε τίποτ'. Τὴν κρατοῦσα σφιχτὰ μέσα στὸν κόρφο μου κι ἔνοιωθα τὴν καρδιά τῆς πού χτυποῦσε δυνατὰ.

Ἐκεῖνο ἦταν τὸ τελευταῖο βράδυ πού ἔμεινα μαζί με τὴ Μαρίκα.

Εἶδα τὰ γαλανὰ τῆς μάτια πού με κοίταζαν σὰ δυὸ εἰρηνικὰ ἀστεράκια πού σκίζουν μιὰ στιγμή τὴ σκοτεινιά καὶ κρύβονται πάλι πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα. Κράτησα τὴν ἀφή τῶν φιλιῶν τῆς στήν ψυχὴ μου. Στὸ σῶμα μου ἔκλεισα ὅλες τὶς θωπιεῖς τῶν ἐρώτων τῆς. Ἡ σκέψη μου εἶναι ἀκόμη ἐμποτισμένη ἀπὸ τὴ μνήμη τῆς ζωῆς τῆς Μαρίκα...

Ἐκλείσα μέσα στήν ψυχὴ μου αὐτὸ τὸ βράδυ, τὸ τελευταῖο βράδυ τῆς ἀγάπης μας...

(Στὸ ἐπόμενο τὸ τέλος)

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΑΓΩΝΑ

“Ότι τὰ ζητήματα τοῦ τόπου μας περιμένουν ἀκόμα τὴ λύση τους, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. “Ότι ἀπὸ τὴ Δύναμη ποῦ μᾶς διοικεῖ γίνανε λάθη καὶ παρουσιάστηκαν ἐνέργειες, παλαιότερες καὶ πρόσφατες, ποῦ βλάψανε τὸν τόπο κ’ ἐνοχλοῦν τὴν κυπριακὴ ψυχὴ, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. “Ότι τὸ μόνο δίκαιο στὴ διακυβέρνηση ἐνὸς λαοῦ εἶναι νὰ διοικεῖται μόνος του καὶ ἀπὸ μητρικὴ κυβέρνηση, καὶ γι αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία.

Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ, ὡς τὸ σημεῖο νὰ στέκεται κανένας ἀδιάφορος στὴ σημερινὴ σύγκρουση ἢ νὰ περιμένει τὴ λύτρωση τοῦ τόπου μὲ τὴν ὑπονόμευση τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, εἶναι μεγάλη διαφορά. Κ’ εἶναι θλιβερὸ πὼς αὐτὴ εἶναι ἡ στάση πολλῶν Κυπρίων. Θὰ μιλήσω ἀνοιχτὰ, χωρὶς περιστροφές, βλέποντας τὴν πνευματικὴ ἄποψη τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, αὐτὴ ποῦ μόνη μπορεῖ ν’ ἀπασχολήσει τίς σιῆλες τοῦ περιοδικοῦ μας. Καὶ προειδοποιῶ πὼς, ὅποιοι πειραχτεῖ ἀπ’ αὐτὰ καὶ δὲ θελήσει ν’ ἀντιδράσει τραβώντας τίμια τὸν ἴσιο δρόμο, παραμὸνο ἐνεργώντας ὑποπτα, κακορίζικα ἢ μὲ κούφιεσ εἴρωνειες, εἶναι κείνος ποῦ ἔχει τὴ μυῖγα καὶ μυιγιάζεται, ὁ ἐχθρὸς τῆς κυπριακῆς πατρίδας, ὁ ἐχθρὸς τῆς πανανθρώπινης ἐλευθερίας καὶ ὁ ἀσυνείδητος συνεργάτης τοῦ ἐχθροῦ. Κι αὐτὸς ἀξίζει ὄχι μονάχα περιφρόνηση ἀλλὰ καὶ τσαλαπάτημα.

* * *

“Όταν πρὶν τρία χρόνια καὶ μισὸ ξέσπασε ὁ πόλεμος, ἡ Κύπρος κοιμόταν «τὸν νήδυμον», ὄχι μόνον γιὰ τὸ πέτυχε μὲ τὰ διατάγματα καὶ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἡ Δύναμη ποῦ τὴν κυβερνᾷ, ἀλλὰ γιὰ τὰ παιδιά τῆς ποτὲ δὲν τοποθέτησαν τὸν ἑαυτὸ τους μέσα στὸν πλατὺ κόσμο, ἀλλὰ τὸν κλείσανε στὰ στενὰ σύνορα τοῦ τόπου, χωρὶς γενικώτερες βλέψεις, χωρὶς τὴν πανανθρώπινη ἀνάταση, ὅπως τὴν ἀντίληψη τῆς κοινῆς εὐθύνης καὶ ἀλληλοεξάρτησης. Ὁ πόλεμος ὁμως ἐνέργησε δραστικὰ πάνω στὴν κυπριακὴ συνείδηση, ποῦ ἀνορθώθηκε γιὰ νὰ δεῖ τοὺς εὐρύτερους ὀρίζοντες ποῦ ξαφνικὰ ἀνοιχτήκαν μπροστὰ τῆς. Καὶ θάμπωσε. Δὲ διάκρινε πάλι καθαρὰ. Δὲν εἶχε τὴ δύναμη καὶ τὴν ἀντοχὴ ν’ ἀπλώσει τίς ὀπτικές ἀχτίδες τῆς ὡς τὸ βάθος τῶν πραγμάτων καὶ νὰ δεῖ καθαρὰ τὸ περίγραμμα καὶ τὴν οὐσία τῶν περιστάσεων. Ἦταν τὸ μικρὸ κυπριακὸ σφερό, ὁ στενὸς τοπικισμὸς καὶ ἡ ἀτομικὴ κερδοσκοπία, ποῦ σήκωσαν μὲ βουλιμία τὸ κεφάλι. Ἦτανε τότε κι ὁ ἐχθρὸς μὲ τὴν ἐπιτήδεια γιὰ τοὺς ἀνόητους ἀτομικιστὲς προπαγάνδα του: ἐρέθιζε τὰ τοπικὰ μίσση, ἀναρρίπιζε τίς τοπικὲς ἐχθρότητες, ἀποκοίμιζε μὲ τὸ δηλητήριο

τῆς κολακειάς του, καὶ κατάπλησε μὲ τὶς πρώτες στρατιωτικὲς ἐπιτυχίες τῆς φασιστικῆς μηχανῆς. Καὶ τὸ δόλωμα ἔπιασε: ὁ ἀπλοῦκος Κύπριος μὲ τὴ στενόκαρδη ἀντίληψη τοῦ κόσμου, πιάστηκε σὰ χάνος.

Ἡ συνέχεια δὲν ἦτανε τόσο εὐχάριστη γιὰ τὸν τύπο αὐτό, μὰ ἔξακολουθοῦσε νὰ ἐθελοτυφλεῖ. Ἦρθε ἡ ἐπίθεση ἐναντία στὴν Ἑλλάδα, ἡ ἑλληνικὴ δόξα κι ὅταν νικοῦσε, κι ὅταν λύγιζε ἡ πατρίδα. Ἐχτός ὅμως ἀπὸ μερικὲς σπασμωδικὲς κινήσεις, ἐχτός ἀπὸ μερικὲς ἐπιδειχτικὲς φωνασκίες καὶ ἰσχνοὺς ἐράνους, τίποτε ἄλλο δὲν ἔκανε ὁ τόπος αὐτός. Ἡ ὑποδούλωση τῆς ἑλληνικῆς πατρίδας κι ὁ ἄμεσος τότε κίνδυνος ἐισβολῆς στὸ νησί μας, δὲ μᾶς ζύπνησε γιὰ νὰ δράσουμε σὰν ἐλεύθεροι καὶ τίμιοι πολεμιστὲς στὴν πρώτη γραμμὴ τῆς μάχης γιὰ νὰ σώσουμε μαζὶ μὲ τὴ μικρὴ μας πατρίδα καὶ τὴ μεγάλην ὑπόθεση ὄλων τῶν λαῶν, παρά μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ μαζέψουμε τὰ ἐμπορεύματα μας καὶ νὰ τὰ κρύψουμε σ' ἀπομακρυσμένα χωριά μέσα σὲ διπλοτριπλοκλειδωμένες ἀποθήκες, γιὰ νὰ μπορέσουμε ἄνετα νὰ ἀισχροκερδίσουμε εἰς βάρος τῶν ντόπιων ἀδελφῶν μας. Μόνο ὁ ἔαυτοῦλης μας μᾶς ἐνδιέφερε καὶ ἡ ἀνήθικη ἐκμετάλλευση τῶν πάντων, πουλώντας καὶ προδίδοντας ἱερά καὶ ὄσια γιὰ τὸν πλουτισμό μας.

Ἡ ταπεινὴ προσδοκία τῶν πολλῶν νὰ εἶδον ἐδῶ τὴ γερμανικὴ μπότα καὶ τὰ ἰταλικά κοκορόφτερα, δὲν πραγματοποιηίθηκε, μὰ οὔτε κι ἀλλάξανε μυαλό. Συστηματοποιήσανε καλύτερα τὴν ἀπομύζηση, ἄρχισαν τὴν ἐπονόμευση τοῦ ἠθικοῦ τοῦ λαοῦ μὲ πεμπτοφαλαγγιτισμοὺς καὶ ἕρωνεῖες, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη πέσανε μὲ βουλιμῆλα στὸ βρετανικὸ θησαυροφυλάκιο μὲ τὰ στρατιωτικὰ ἔργα ποῦ ἀνοίχτηκαν στὴν Κύπρο. Καὶ χαίρουνται γιὰ τὴν «ἐξυπνάδα» τους, κορδώνουν μὲ τὸν ἀσυνεῖδητο χρηματισμὸ καὶ περιφέρουν τὴ δυσωδία τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ψυχῆς των σ' ἀπόκεντρα καὶ κέντρα, ἔτοιμοι νὰ καταστρατηγήσουν κάθε νόμο ἠθικῆς γιὰ νὰπολαύσουν τὸ μακάβριο θρίαμβό τους. Δὲν ὑπάρχει γι αὐτοὺς γενικὸ συμφέρο· ὑπάρχει μόνο τὸ προσωπικὸ κεμέρι των. Δὲν ὑπάρχει γι αὐτοὺς κυπριακὴ ὑπόθεση, οὔτε παγκόσμιος ἀγώνας δικαιοσύνης· ὑπάρχει μόνο ὄργανωμένος ἀρριβισμὸς καὶ ἴλιγγος ἀτομικῆς οἰκονομικῆς ἐπικράτησης.

Ἄλλοι πάλι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἡττοπαθεῖς καὶ γερμανόπληκτους, ὅσοι μάλιστα δὲν τὰ κατάφεραν σὰν τοὺς ἄλλους, τοὺς ἐπιτήδειους, ν' ἀρπάξουν κανένα κόκκαλο, κρυφά-κρυφά, ἀποκάτω σκορπίζουने τὸ δηλητηριασμένο σάλιο τοῦ ντεφαιτισμοῦ των μὲ ἕρωνεῖες, μὲ πικρά κινήματα τῆς κεφαλῆς, ἢ μ' ἓνα βλέμμα «καλῶς πληροφορημένου», ποῦ ξαίρει πῶς «πίσω ἔχει ἡ ἀχλάδα τὴν οὐρά». Γιατί δὲν μποροῦνε τώρα φανερά ν' ἀντιδράσουν, δὲν μποροῦνε νὰ κρύψουνε τὸ γεγονὸς πῶς τὰ Ἐνωμένα Ἐθνη μῆχανε ραγδαία στὸ δρόμο τῆς νίκης, ἐνῶ ὁ ἀγαπημένος τους Ἄξοντας ὄλο

καί καταρρέει οίχτρότατα. "Ομως τόσο ἔχουνε διαστρεβλωμένη τὴν ψυχὴ, τόσο πεισματικὰ ὀχτρεύονται τὰ πραγματικὰ συμφῆροντα τοῦ τόπου των καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων ποῦ θέλουνε νὰ ζήσουν τίμια, ἐλεύθερα καὶ ἀξιόπρεπα, ὥστε δὲ θέλουνε νὰ βγάλουν τὸ τυφλοπᾶνι ἀπὸ τὰ μάτια τους κι οὔτε νὰ παρατήσουν τὸ ποταπό τους ἔργο.

Ἐπάρχουν κ' οἱ ἄλλοι ποῦ στέκονται ἀδιάφοροι μπρὸς στὸ μεγάλο δράμα: «Τὶ μὲ γνοιάζει ἐμένα, λένε, γιὰ τὸν πόλεμο; Ὅποιος κι ἂν νικήσει, τὸ ἴδιο μοῦ κάνει. Φτάνει νὰ μὴ χαλάσω ἐγὼ τὴ ζαχαρένια μου.» Εἶναι κι αὐτοὶ σὰν τοὺς ἄλλους: δὲ βλέπουνε παρὰ μόνο τὸν ἑαυτοῦλη τους. Ποτὲ τὸ μυαλό τους δὲν πῆγε ἔξω ἀπὸ τὸ στενὸ καρβούκι τοῦ ἐγὼ των. Ποτὲ δὲ σκέφτηκαν πὼς ὅλοι ἐξαρτιόμαστε πάνω στὴ γῆς ὁ ἓνας ἀπ' τὸν ἄλλο, καὶ μόνο τότε θὰ εἶναι ὁ ἓνας εὐτυχισμένος καὶ ἡσυχος, ὅταν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουνε τὰ δῶρα αὐτὰ τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς γαλήνης, γιὰ τὰ ὁποῖα ὅλοι συμβάλλουν. Πότε δὲ σκέφτηκαν πὼς γιὰ νὰ ὑπάρξει ἀτομικὴ εὐτυχία, πρέπει νὰ συνυπάρξει ἡ γενικὴ εὐτυχία, καὶ γιὰ νὰ βασιλέψει ἡ γενικὴ εὐτυχία, πρέπει νὰ προϋπάρξει ἡ ἐλευθερία κ' ἡ δικαιοσύνη· στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις. Ἐλευθερία ὅμως καὶ δικαιοσύνη μὲ τὸ φασισμό δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν, οὔτε κὰν νὰ φανερωθοῦν. Κι ἂν θέλουμε νὰ κυριαρχήσει ἡ ἐλευθερία κ' ἡ δικαιοσύνη, κ' ἡ ποθητὴ γιὰ τὸν κόσμον εὐτυχία, πρέπει νὰ δουλέψουμε γιὰ τὴν ἐξαφάνιση τοῦ φασισμοῦ. Εἶναι τόσο ἀπλὸς καὶ τόσο φανερὸς ὁ συλλογισμὸς αὐτός, ποῦ ἀπορεῖ κανένας γιὰτὶ δὲ θέλουνε νὰ τὸν κάνουν.

"Ἄλλοι λένε: «Νὰ πολεμήσουμε, καλὰ· μὰ πρέπει νὰ γίνει γενικὴ στρατολογία, καὶ πρέπει νὰ ξαίρουμε πὼς ἡ Κύπρος θὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴν Ἑλλάδα!» Ὅταν ὅμως δὲ νιώθεις μέσα σου ἐπιταχτικὴ τὴν ἀνάγκη ν' ἀγωνιστεῖς γιὰ ἓνα σκοπὸ καὶ θέλεις νὰ σοῦ τὸ ἐπιβάλουν, εἶσαι ἀνάξιος νὰ βρίσκεσαι στοὺς στρατοὺς τῆς ἐλευθερίας. Ἄν ἀγαπᾶς τὸν τόπον σου, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν κόσμον, κι ἂν θέλεις τὴ λευτεριά καὶ τὴ δικαιοσύνη, δὲν πρέπει νὰ περιμένεις νὰ σὲ μαζέψει τυφλὰ ἡ ἀπόχη τῆς γενικῆς στρατολογίας, μὰ μόνος σου νὰ τρέξεις νὰ πάρεις τὴ θέση σου στὸν ἀγῶνα. Ὅσο γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα, μόνο σὰν πρόφαση «ἐν ἀμαρτίαις» τὴ φέρνουνε οἱ ἐπιδέξιοι στοὺς ἐλιγμοὺς διαφυγῆς ἀπὸ τὸ καθῆκον. Γιὰτὶ οἱ ὑπεύθυνοι ἀρχηγοί, καὶ τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἄλλων Συμμάχων, καθόρισαν τὴ στάση τους ἀπέναντι στοὺς ἀλύτρωτους λαοὺς, ποῦ εἶναι ἀπάντηση ἱκανοποιητικὴ γιὰ κάθε καλόπιστο—καὶ στενόκαρδος Κύπριος ἂν εἶναι αὐτός. Εἰδικὰ ὅμως ὁ Ἕλληνας δὲν παζαρεύει γιὰ τὰ ὑψηλὰ ἰδανικὰ τῆς Λευτερίας καὶ τῆς Δικαιοσύνης. Ὅταν οἱ Πέρσες χτυποῦσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ σὰ βραχνὰς τὴν κατακλύσανε ἀποπνιχτικὰ καὶ ζήτησαν νὰ δελεάσουν τοὺς Ἀθηναίους, οἱ Ἀθηναῖοι ἀπορρίψανε τίμια κι ἀντρίκια τὶς ἀγοραπωλησίες κι ἀφοῦ

ἀπάντησαν περήφανα: «ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴη τῆ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσιν ἡμέας Ξερέη», ριχτήκανε στὸν ἄνισο ἀγῶνα, γιὰ νὰ βγοῦνε νικητές. Κι ὅταν οἱ Ἴταλοὶ κ' οἱ Γερμανοὶ χτυποῦσαν τὴν πατρίδα μας, οἱ Ἕλληνες δὲ σκέφτηκαν τὸ ἀποτέλεσμα, δὲ λογαριάσανε τὰ κέρδη, μὰ ὀρθώθηκαν γενναϊόψυχα γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴ λευτεριά τους. "Οχι! Ὁ πραγματικὸς Ἕλληνας δὲν παζαρεύει, ἅμα θὰ πολεμήσει γιὰ τὴ Λευτεριά καὶ τὴ Δικαιοσύνη. Ὅποιος ὅμως δὲ βλέπει πῶς μὲ τὸ νικηφόρο τέλος τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ πολέμου ἡ Ἑλλάδα θὰ περιλάβει στὰ σύνορά της ὅλα της τὰ παιδιά, ἂν δὲν εἶναι καντόφθαλμος, ἐκούσια ἀποφεύγει τὴ συμμετοχὴ στὸν ἀγῶνα, εἴτε γιατί θέλει νὰ σώσει τὴν ὀλιθερῆνη ἱστορίη του, εἴτε γιατί οὐμμάχησε ψυχικὰ μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἑλληνικῆς πατρίδας.

Ἔτσι παραπαίει σήμερα ἡ Κύπρος μέσα στὸ σημερινὸ ἀγῶνα καὶ δὲν πῆρε τὴν ὀριστικὴν τῆς θέσιν, συμβάλλοντας θετικὰ στὴ διεξαγωγὴ καὶ λύση του. Κι ὅμως ἡ θέσις της εἶναι ἀπλὴ καὶ καθαρὴ: εἶναι δίπλα στὰ Ἐνωμένα Ἐθνη χωρὶς ἐνδοιασμοὺς, χωρὶς μεμψιμοιρίες, χωρὶς κακοριζικιές. Ὀλόψυχα, μὲ πίστη κ' ἐνθουσιασμό, χωρὶς ὑστεροβουλία νὰ θέσει ὅλες τὶς δυνάμεις της, ἔμφυχες καὶ ἄψυχες, γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Εἶναι ἡ τίμια θέσις ποὺ αὐτόβουλα πῆραν ὅσοι λεβέντες Κύπριοι κατατάχτηκαν στὰ δυὸ κυπριακὰ στρατιωτικὰ σώματα, κι ἔσοι ἄλλως πως ἐργάζονται στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴ συντριβὴ τοῦ φασισμοῦ. Αὐτοὶ σήμερα εἶναι οἱ μόνοι ἀξιοὶ Κύπριοι, κι αὐτοὶ μόνοι αὔριο θὰ σηκώσουνε τιμητικὰ τὴν κυπριακὴν ὑπόθεσι καὶ θὰ τῆς δώσουνε τὴν προεπόμενη λύση. Αὐτοὶ μόνοι κρατοῦν στὰ δυνατὰ χέρια τους τὸν πυρὸς τῆς Ἐλευθερίας ἀναμμένο, κι αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἅμα ἔρθει ἡ ὥρα τῆς Εἰρήνης θὰ τότε στήσουνε καὶ στὴν Κύπρο, γιὰ νὰ φωτίσει εὐτυχισμένα τὸ σκλαβωμένο αὐτὸ τόπο. Αὐτοὶ, ποὺ οἱ «ἔξυπνοὶ» Κύπριοι τοῦ ραχαιοῦ, τῆς καλοπέρασης, τοῦ πλουτισμοῦ καὶ τῆς ἠτιοπάθειας, τοὺς κοροΐδεύουνε, τοὺς ἀγνοοῦν. Κι ὅμως αὐτοὶ σήμερα σώσανε τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς Κύπρου.

Μὰ εἶναι λίγοι. Πρέπει νὰ πυκνωθοῦν οἱ φάλαγγες τους. Ἡ παγκόσμια ὑπόθεσις τῆς λευτερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ εἰδικώτερα ἡ κυπριακὴ ὑπόθεσις, θέλουν περισσότερους ἀγωνιστές, θέλουν ὄλους τοὺς Κύπριους ἀγωνιστές: ἄλλους στὸ μέτωπο, κι ἄλλους στὰ μετόπισθεν. Ὅσοι γιὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο δὲν μποροῦν στὸ μέτωπο νὰ πᾶνε, μποροῦν νὰ ἐργαστοῦν γιὰ τὴ συντριβὴ τοῦ φασισμοῦ καὶ στὰ μετόπισθεν. Εἶναι ντροπὴ νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι στὴν Κύπρο ποὺ μόνο τους ἰδανικὸ ἔχουν τώρα τὸ ραχάτι καὶ τὸν πλουτισμό, ὅταν μιὰ φοβερὴ κοσμογονία τελειοουργεῖται γύρω τους. Εἶναι ντροπὴ νὰ ἔχουνε ἰδανικὸ πῶς νὰ τρυπώσουν σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς στρατιωτικὰς δουλειὰς στὴν Κύπρο καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ μὴν ἐργάζονται καὶ νὰ πληρώνονται, καὶ νὰ εἶναι καὶ περήφανοι γιὰ τὴν ἀσυνείδητη καπατσούνη τους. Εἶναι ντροπὴ νὰ ὀργιάζει ἡ ἀισχροκέρδεια καὶ ὁ μαυραγοριτισμός,

καί νάναί ἀναγκασμένη ἡ πολιτεία νά στήνει δικαστήρια γιά τὰ κοράκια αὐτά πού τρέφονται ἀπό πτώματα, ὅταν ἡ ἀνθρωπότητα σύσσωμη πολεμᾷ γιά τήν παγκόσμια εὐδαιμονία καί δικαιοσύνη. — Ὡστόσο, γιά ὅσους ἀπό τή μιὰ μέρα στήν ἄλλη παρουσιάστηκαν πλούσιοι καί γιά ὅσους ὀγκώσανε τὰ πλούτη τους στίς μαῦρες τοῦτες μέρες τῆς ἀνθρωποσφαγῆς, προτείνω νά ἐφαρμοστεῖ ὁ νόμος τοῦ «Πόθεν ἔσχες», γιά νά μπεῖ ὁ κάθε κατεργάρης στόν μπάγκο του ἢ νά λυώσει μέσα στή φυλακή. Πιστεύω πῶς αὐτό θά εἶναι κ' ἕνα ἀπό τὰ βασικά αἰτήματα τῆς μεταπολεμικῆς ἀνθρωπότητας.

Ἐπάρχει χώρος γιά ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πού θέλουν ἀνσυμβάλουε τίμια στή νίκη τῆς δικαιοσύνης καί πού ποθοῦν νά βασιλέψει ἡ εἰρήνη: Καθένας ἐκεῖ πού τάχτηκε νά κάνει τὸ καθῆκον του τίμια, ἐντατικά καί ἀνυστερόβουλα. Καθένας μὲ τὸ αἷμα του, μὲ τὸ χρῆμα του, μὲ τὴν ἐργασία του νά συντελέσει ὀλοψυχα στή συντριβὴ τοῦ φασισμοῦ. Καθένας νά ξεχάσει τὸ αἰσθητικὸ του συμφροντάκι, νά σταματήσῃ τὴν ἀδικία πού ἐκούσια ἢ ἀκούσια ἐπιτελεῖ, νά σηκῶθῃ πάνω ἀπὸ τὸ τέλμα του, νά δράσῃ μ' ἐνθουσιασμό καί μ' ὄλες του τίς δυναμικότητες γιά τὸ γενικὸ καλὸ, γιά τὴν παγκόσμια δικαιοσύνη. Καθένας νά βγεῖ ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία, νά πάρει ἀνοιχτὰ μέρος στόν ἀγῶνα στό στρατόπεδο τῶν Ἐνωμένων Ἐθνῶν. Νά πᾶψῃ τίς μεμφιμοιρίες, τίς κακοριζικιές, τίς κουτοπονιῆς καί ν' ἀτενίσῃ μὲ πνεῦμα ἀνοιχτὸ τὸν κόσμον ἀδελφωμένο στόν ἀγῶνα τοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν ὑπάρχει μέση λύση. Δὲν ὑπάρχει μέσος δρόμος. Ὅποιος δὲν εἶναι ἀνοιχτὰ καί τίμια μὲ τίς δυνάμεις τίς δικαιοσύνης, κολλάει ἀνεξίτηλα στό μέτωπο του τὴ σφραγίδα τῆς προδοσίας, τῆς ἀτιμίας καί τοῦ φασισμοῦ. Εἶναι καιρὸς ἀκόμα ἡ Κύπρος ὅλη νά πάρει σύσσωμη τὴ θέση τῆς μέσα στόν ἀγῶνα. Καί πρέπει νά τὴν πάρει ἀμέσως, καί γιά τὴ δική της λύτρωση, καί γιά τῆς Ἑλλάδας τὴ λύτρωση, καί γιά τοῦ κόσμου ὅλου τὴ λύτρωση.

* * *

Στὴν περασμένη ἔκδοσι τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» διατύπωσα μερικοὺς «Στοχασμοὺς γιά τὴν Εἰρήνην». Τώρα τὸ νιώθω πῶς σά νά βιάστηκα λιγάκι νά πιστέψω πῶς ὁ ἀνθρώπος κέρδισε τὴν εἰρήνην κ' ἔπρεπε νά τὴ συστηματοποιήσῃ. Τὸ σημερινὸ παράπονον μου, πού ἔφτασε ὡς τὴ δίκαιη ὀργή, ἔπρεπε σίγουρα νά προηγηθεῖ, γιά νά γιαιτρήσουμε μιὰ βασικὴ τοπικὴ ὀρώστια πρὶν ταυνοῦμε τὰ χέρια μας στὰ δῶρα τῆς εἰρήνης. Ὡστόσο, μακάρι νά εἶναι ἄχρηστο. Μακάρι νά εἶναι λανθασμένες οἱ παρατηρήσεις πού πιά πάνω ἔχω καταγράψει. Ὅμως φοβοῦμαι πῶς ξακολουθοῦν νά εἶναι σωστὲς κι ἄς εἶναι ὀδυνηρὲς γιά πολλοὺς. Φοβοῦμαι μάλιστα πῶς θά τοὺς ἐξοργίσουν. Εὐλογημένη νά εἶναι ἡ ὀργή τους! Τὴν περιμένω σὰ θεῖο δῶρον γιά τὴν Κύπρον, γιατί ἔτσι θά βγοῦν ἀπὸ τὴν ἀδράνεια καί τὴ μοιρολατρία. Μόνο νά μὴ τίς παρεξηγήσουν, ἐκούσια ἢ ἀκούσια. Μιλῶ στίς ζωντανὲς συνειδήσεις. Κι ὅποιος μοῦ κάνει τὴν τιμὴ νά διαβάσῃ τὸ σημείωμά μου αὐτό, ἄς κοιτάξῃ μέσα του, κι ἄς μιλήσῃ μὲ τὴ συνείδηση του, ἂν ἔκανε τὸ καθῆκον του. Τίποτε ἄλλο.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

1942

Οι ίδιες άκριβώς άτέλειες κ' οι ίδιες άρειές που διατυπώθηκαν από τη στήλη αυτή στον περσινό μας «Φιλολογικό άπολογισμό» χαρακτηρίζουν και πάλι ολοκληρη την Κυπριακή λογοτεχνική παραγωγή του περασμένου χρόνου.

Η Κυπριακή Τέχνη, διαρκούντος του 1942, διατήρησε τον παλαιό στατικό χαρακτήρα της, οσοπειρώθηκε περισσότερο στα παλαιά της πλαίσια, κ' έμεινε άφωσιωμένη, όσο ποτέ άλλοτε, στις παλαιές της πηγές και παραδόσεις. Κι' αυτός ακόμη ό τόπος και ή έκφρασις της φιλολογίας μας παράμειναν κατά βάθος τά αυτά. Τά ίδια θέματα, ή ίδια στενή προοπτική, τά ίδια καλούπια. Και πάνω άπ' όλα ή ίδια μελιστάλακτη αισθηματικότης, ή αισθηματικότης εκείνη που χαρακτηρίζει όλες τις νεαρές φιλολογίες, και συσκοτίζει τους καθαρούς όρίζοντες της Τέχνης.

Όταν διαβάζεις ένα Κυπρ. λογοτεχνικό βιβλίο έχεις την έντύπωση ότι κάπου άλλου έχεις συναντήσει τά ίδια ή παρόμοια πράγματα.

Μας λείπει δυστυχώς ή πρωτοτυπία. Δέν έχουμε συνηθίσει ακόμη νά βλέπουμε τό φαινόμενο της ζωής άπ' όλες τις πλευρές του. Άποκτήσαμε μονάχα ένα τρόπο νά παρατηρούμε τά πράγματα, κ' έννοούμε με τον τρόπο αυτό νά έξαντλήσουμε όλα τά διαφέροντα της Τέχνης. Μάς χρειάζεται μια ευρύτερη προοπτική. Σήμερα που ή άνθρωπότης άγωνίζεται για την έπιβολή των μεγαλύτερων πνευματικών ιδεωδών που έγέννησε ποτέ ή έλευθέρα διανόησις, ή φιλολογία μας έξακολουθεί νά είναι προσκολλημένη στην ήθογραφία και τό συναισθηματικό ιδεαλισμό.

Έκείνο που μάς χρειάζεται είναι ή άνανεώσις. Άνανεώσις όχι μονάχα στα θέματα, άλλα και την τεχνική και τά διαφέροντα της Τέχνης. Άνανεώσις στη βασική αντίληψη της ζωής που οι τεχνίτες μας θά διερμηνεύσουν σε Τέχνη.

Δέν είναι ίκανοποιητικό ότι δημοσιεύουμε κάθε χρόνο 2 ή 30 βιβλία, ότι εκδίδουμε 2 ή 3 φιλολογικά περιοδικά, κ' άλλες τόσες έπιστημονικές δημοσιεύσεις. Αυτό συνέβαινε Έσως και πρό μιας είκοσιπενταετίας. Η έξελίξις όμως έπιτελέσαμε στα είκοσιπέντε αυτά χρόνια, παραβαλλόμενη προς την έξελίξη που υπέστη έν τώ μεταξύ ή παγκόσμια φιλολογία, υπήρξε, πέρα από κάθε άμφισβόλια, όλοτελα έφεκτική και άσήματη.

Η Κυπριακή ποίηση στάθηκε στην έπιφάνεια του παλαμικού στήχου και δέν προχώρησε πέρα από τον ήθογραφικό λυρισμό του Πορφύρα. Άν έξαιρέσουμε δέν Άλιθέρη και τον Άνθια, που δημιούργησαν προσωπικούς τους στίλ, και Έσως ένα—δυσότυχως ακόμη πρωτοποριακούς ποιητές, όλοι οι άλλοι έμειναν στο έπιπεδο ενός ρηχού παραναισμού καρικουμένου με άρκετό διανοητικό και συναισθηματικό φόρτο.

Ό Νίκος Νικολαΐδης έπαυσε τώρα τελευταία νά γράφει διηγήματα, και τό Κυπριακό διήγημα κεντείει νά έξαφανιστεί. Οι μεγάλες κοινωνικές συγκρούσεις, ή θμαδική άνησυχία της έποχής, οι βαθύτερες σχέσεις των πραγμάτων δέν βοήθκανε ακόμη τον Κύπριον έρμηνευτή τους. Τό μυθιστόρημα και τό δράμα, φιλολογικά είδη στα όποια θά μπορούσε νά δοη ή ανετώτερα μιá άνάγλυψη εικόνα της πολυτάραχης κοινωνίας μας, δοκιμάζουν ακόμη στον τόπο μας τά πρώτα τους άσταθή και άβέβαια βήματα. Τό δοκίμιο ύπάρχει μονάχα σαν άύστηρά έπιστημονική έκδήλωσις, και ή κριτική περιορίζεται με κάποια δειλία στις στήλες των περιοδικών και των έφημεριδών.

Άπό τά 30 περίπου βιβλία, που έΐδανε τό φώς την περασμένη χρονιά στην Κύπρο, τά 13—Έσως και περισσότερα—είναι ποιητικές συλλογές! Η καταπληκτική αυτή ύπεροχη του ποιητικού λόγου μαρτυρεί ότι ή φιλολογία μας εύρίσκεται ακόμη στο πρώτο της στάδιο. Μόνον όταν ώρμάσει άρκετά ή καλλιτεχνική συνείδησις ενός τόπου ή ποιήσις παραχωρεί τη θέση της σ' άλλες πιό σύνθετες μορφές του έντέχνου λόγου, τό μυθιστόρημα, τό δράμα, την κριτική.

Δεκατρία ποιητικά βιβλία... Δυό ανατυπώσεις παλαιότερων ποιημάτων του 'Ανθία («'Αγιε Σατάν 'Ελέησόν με. Β' έκδοση 1942». και «'Από τό— Πουργατόριο — 'Αποστάματα από τήν α' έκδοση»), δυό άλλα νέα ποιητικά βιβλία του ίδιου ποιητή («'Από τήν Πολιτεία τών Νεκρών» και «'Ηρωϊκή Συμφωνία»), τέσσαρες πρωτοποριακές συλλογές του ποιητή Γ. Χειμαρρίδη («'Εκ του κατά Χατζηβάτη αγίου Εύαγγελίου», «'Είμαστε έμείς οί έργάτες!», «Φτιάσανε οί κίκκινες φλόγες», και «'Εμπρός τής γής οί κολασμένοι.»), ή συλλογή «'Εμείς κ' οί άλλοι» του Δημ. Δημητριάδη, τά «Σονέττα» του Κ. Χρυσάνθη, δυό συλλογές τών νέων ποιητών Π. Ρόδη και 'Ανδρ. Φαούτα, και μιά ανατύπωση τών ποιημάτων του Β. Μιχαηλίδη, φροντισμένη από τόν συνεργάτη μας κ. Α. 'Ιντιάνο.

Γιά τόν 'Ανθία δέν έχουμε νά προσθέσουμε περισσότερα από όσα έγράψαμε στην κριτική τής «'Ηρωϊκής Συμφωνίας». Είναι ό ποιητής πού μέ τόν όγκο τής έργασίας τον χαρακτηρίζει τή σύγχρονη Κυπριακή ποιητική παραγωγή, συγκινεί μέ τήν εύκολη στιχομυρία του και δίδει ένα κάποιον ανθρωπιστικό τόνο στη φιλολογία μας. Στόν κ. 'Ανθία άνήκουν επίσης τά δυό μοναδικά δραματικά έργα τής χρονιάς, «Τό παλληκάρι τής Φακής», μιά παιδική κωμωδία, και τό επίκαιρο πολεμικό δράμα «Στάλιγκραντ».

Περισσότερο επαναστατημένη στη μορφή και τή διάθεση είναι ή ποίηση του Γ. Χειμαρρίδη, του όποιου τά έργα πρέπει νά θεωρηθούν σαν ή πρώτη δειλή εκδήλωση τής πρωτοποριακής εργατικής ποιήσεως του τόπου μας.

Ό κ. Δημητρός Δημητριάδης, γνωστός από τήν παλαιότερη εργασία του, μάς έδωσε στόν τόμο του «'Εμείς κ' οί άλλοι» όλη τήν άνησυχία τής ευαίσθητης ψυχής του, και τήν άγωνία του πνευματικού ανθρώπου, πού προσπαθεί διαρκώς νά βρει τήν άπολύτρωση.

Τά «Σονέττα» του κ. Χρυσάνθη δημοσιευμένα για πρώτη φορά στο περιοδικό μας, παρά τό καινοφανές τής μορφής των, εξακολουθούν νά

άποπνέουν τό λεπτό άρχαϊκό άρωμα τής κλασσικής τεχνοτροπίας του φίλου ποιητή.

Τις συλλογές τών κ.κ. Π. Ρόδη και 'Ανδρ. Φαούτα περιορίζομαι νά αναφέρω μόνο χρονολογικά, γιατί δέν έτυχε νά τις διαβάσω.

'Αξιόλογη είναι και ή κριτική ανατύπωση έκλεκτών ποιημάτων του Β. Μιχαηλίδη μέ πρόλογο του κ. 'Ιντιάνου, εργασία ή όποια θά βοηθήσει πολύ στην καλύτεραν κατανόηση και τήν εύρύτεραν εξάπλωση του έργου του Κυπρίου ποιητή.

Περισσότερο άνησυχά στο περιεχόμενο και τή μορφή, μέ κάποια διάθεση έσωτερικότητας και άφηρημένης έκφρασης τής όλης καλλιτεχνικής συγκίνησης, είναι μερικά από τά ποιήματα πού δημοσιεύτηκαν στον περιοδικό τύπο του τόπου μας, τήν «Πάφο» και τά «Κυπρ. Γράμματα». Αυτό θά μπορούσε νά λεχθή και για τή διηγηματογραφική μας παραγωγή, ή όποια περιωρίστηκε δυστυχώς μονάχα στις σελίδες τών περιοδικών μας, και δέν έκαμε πέρυσι τήν εμφάνισή της σε ιδιαίτερου τόμου.

'Η πρόξα αντιπροσωπεύεται μονάχα από τις «Παιδικές Ψυχές» του 'Ανώτερου Παρθεναγωγείου Λεμεσού, μιάν εύσυνειδητή εργασία, μέ τήν όποια άσχοληθήκαμε και άλλοτε άπό τή στήλη αυτή.

Μετά τήν ποίηση, πρωτεύουσα θέση στόν κατάλογο τών περσινών εκδόσεων κατέχουν οί μελέτες. Μερικές άπό τις μελέτες αυτές βγαίνουν έξω από τά όρια τής φιλολογικής αυτής έπισκοπήσεως, είναι όμως χαρακτηριστικές τής άφυπνίσεως του κοινωνικού ενδιαφέροντος του Κυπρίου αναγνώστη. 'Η μετάφραση του έργου του Σράιπερ από τον κ. Κ. Κακουλλή «Πώς ζούν στη Ρωσία» είχε μιά έξαιρετική έκδοτική έπιτυχία, τό δε έργο του Πλ. Σέρβα τό «Α. Κ. Ε. Λ. και τά προβλήματα του τόπου» διερμηνεύει μιά χαρακτηριστική εκδήλωση τών Κυπριακών πολιτικών κατευθύνσεων τών τών τελευταίων ημερών. 'Αναφέρουμε άκόμη τή διασκευή του κ. Π. Μ. Στεφανίδη «Πώς θά γίνει τεληματογράφος», ένα είδος εκλαϊκευμένης Ιστορίας τής αισθητικής και τής τε-

χνικής του διηγήματος, τη μεταφυσική μελέτη του κ. Α. Ρολάνδη «Ο μυστικός κόσμος των Νεράιδων», ένα βιβλίο γεμάτο μυστικισμό και παγανιστική πνευματολογία, τις επίκαιρες προσοδρες του Π. Μπίστη «Γύρω από τον πόλεμο» και Π. Φασουλιώτη «Η Ρωσία αντιμετώπος της Ναζιστικής Γερμανίας», και τα φιλολογικά σκίτσα του «Αδ. Βερνάλη ε'Η σύγχρονη ζωή».

Σοβαρός από απόψεως περιεχομένου υπήρξε ο τέταρτος τόμος των «Κυπρ. Σπουδών», δείγμα της έξαιρετικής συμβολής της «Εταιρείας Κυπρ. Σπουδών» στη μελέτη της Ιστορίας και της ζωής του τόπου μας.

Πριν κλείσουμε το σημείωμα αυτό αναφέρουμε και τις δυό Ιστορικές μελέτες: Π. Κιριμίτη «Η Θρησκεία. Α' ΑΙ ζώσαι θρησκείαι», και Ξ. Π. Φαρμακίδη «Ιστορία της Λεμεσού» με τις οποίες θα ασχοληθῆ ἴσως ύστερῶτερα ειδικός συνεργάτης μας.

Ἀπό τὸ σύντομο αὐτὸ ἀπολογισμὸ καταφαίνεται ὅτι ὅλοι μας ἔχουμε τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐργαστοῦμε ἐντατικώτερα. Ἄτομα, σωματεῖα, ὄργανῶσεις, κοινότητες, κυβέρνησις, πρέπει ὅλοι νὰ συντονίσουμε τὶς προσπάθειες, καὶ νὰ ἐπαυξήσουμε τὴ δραστηριότητά μας γιὰ τὴν καλύτερη πνευματικὴ καλλιέργεια τοῦ τόπου μας, σὲ τρόπο ποὺ μὲ τὶς ἐνέργειές μας αὐτές νὰ ἐπιστεῦσουμε τὴ δημιουργία τῶν ἰδιαίτερων ἐκείνων πνευματικῶν συνθηκῶν ποῦ θὰ εὐνοήσουν τὴν ἀναγέννηση τῶν Κυπριακῶν γραμμάτων, καὶ τὴν ἐμφάνιση νέων δοκίμων ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Σημ. 1. Στὸ σημείο αὐτὸ ἐπιαιῶ τὴ δράση τοῦ «Συλλόγου Ἀποφαιτῶν Παγκυπρίων Γυμνασίου», καὶ τῶν σωματείων «Παρνασσός» Λευκωσίας, καὶ «Λυκείο Ἑλληθίνων Ἀμμοχώστου» γιὰ τὸ ζήλο καὶ τὴν ἀφοσίωσή τους σὲ τὴν πνευματικὴ ἐξόφωση τοῦ τόπου μας.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΝΑ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΧΕΡΟΓΡΑΦΟ

(συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ¹.

Κύκλοι κ'

Εἰς τοὺς εἴκοσι κύκλους τοῦ ἡλίου ἔσται ἔκλειψις τῆς σελήνης εἰς τὰς 14 τοῦ Αὐγούστου ὡρα πρώτη στιγμᾶς 40 τὴν νύκταν συβαίνει (:). Ὁ ἥλιος εἰς τὴν κοσιμίαν τοῦ Μαρτίου εἰς τὸν Κριδὸν ἔσται κήρος τοῦ χρόνου ὁ Ζεὺς μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Αἰγοκέρου οἴκος τοῦ Ἄρη. Ὁ χρόνος εἶναι εὐθύνος καθὼς εἶναι εἰς τοὺς ἐννέα κύκλους ποὺ κυριεῖει ὁ αὐτὸς πλανήτης διὰ τὴν ποιότητα τοῦ σημείου τοῦ Αἰγοκέρου. Ὁ χειμὼν ἔσται μετὰ πολλῶν χιόνων καὶ ψόφος εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς (:)² ἄλλα ὄρνεα. Τὸ δὲ καλοκαίριν γενήσεται μετ' ἀστραπῆς καὶ πόλεμος αἰφνιδίος εἰς ἔθνος μέγα (φυλ. 4 β).

† Βροντολόγιον καὶ σεισμολόγιον καὶ περὶ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

Ἐάν ἔλθῃ ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Σεπτεμβρίου ἡμέρα Κυριακὴ γίνηται καρπὸς πολλὸς κατὰ τόπους, ὀσθίνεια πάντων τῶν ὄσπριων, ἐλαίου καὶ ὀπώρας καὶ ἑνὸς Βασιλέως πόλεμος.

Ἐάν ἔλθῃ Δευτέρα γίνεται καρπὸς καλὸς καὶ ἡ ὀπώρα πολλὴ καὶ πάντα ὄσπρια καλά.

Ἐάν ἔλθῃ Τρίτη γίνεται ἀνεμομαχία πολλὴ καὶ ἡδουκαρπία πολλὴ καὶ χλόη εἰς τὰ ὄρη καὶ τοὺς κάμπου(ς) καὶ ξηρασία κατὰ κλάδων καὶ ἐστὶν ἀμβροχία πολλὴ καὶ μέλι πολλὸν καὶ λειψίς οἴτου.

Ἐάν ἔλθῃ Τετράδην γίνεται ψόγρα μεγάλη καὶ λειψίς ὑετοῦ τὸν χειμῶνα καὶ βροχὴ τοῦ θέρους. Ὁ καιρὸς λείπεται πάρεξ τοῦ ἐλαίου καὶ ὄσπριων.

Ἐάν ἔλθῃ Πέμτη γίνεται ὑετὸς πολλὸς καὶ καρπὸς πολλὸς καὶ θανατικὸν πολλόν.

Ἐάν ἔλθῃ Ἑκτὴ γίνεται σφοδρότατὴ ψόγρα καὶ ἀσθένεια εἰς πάντα

καί ανεμομαχία τὸ καλοκαίριν καὶ πόλεμοι πολλοί.

Ἐάν ἔλη Σάββατον σπέρματα πολλὰ καὶ καλά καὶ ὄψωρα πολλή καὶ χρόνος καλὸς τοῦ λαοῦ, βροχές πλήθεις καὶ βρυζημίες πάντων καὶ φόβος βασιλείου (:). "Ἡξευρε" καὶ τοῦτον ἀκόμη ἂν τύχη ἢ πρώτη τοῦ Μαρτίου Σάββατον ἐκεῖνος ὁ χρόνος εἶναι λοιμός. (φυλ. 7 β).

Ἀρχῆς τοῦ Βροντολογίου

Παρθένος. Ἐγὰν βροντήση τῶν Ρωμαίων Βασιλέων καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον πόλεμοι πολλοὶ καὶ εἰς τὴν Δύσιν θέλωσι κινδυνεύσουσι χαλασμός σίτου, χειμῶν ὄψιμος καὶ βαρὺς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους θάνατος.

Ζυός. Ἐάν βροντήση πόλεμοι καὶ σφαγές καὶ λοιμικὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀκαρπία εἰς δέντρη ἄγρια καὶ εἰς τὰ βουνά. Εἰς δὲ τοὺς κάμπους καρποφορία καὶ χειμῶν καλός, ποταμοὶ καταβήσονται. Ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἀπώλεια καὶ τῶν τετραπόδων χαῦμός καὶ εἰς συρρέμενα καὶ εἰς πουλία... καὶ ἀρρωστειὴς πολλές.

Σκορπίος. Ἐάν βροντήση λοιμικὴ καὶ ἀλλήλων σφαγίεις δηλοῖ. Χειμῶνας καλός, καρποὶ ὀλιγοί, τῶν ὄσπριων χαλασμός καὶ πρὸς τὰ μέρη τοῦ βορέως κούρσος καὶ διαρπαγμός πολὺς.

Τοξότης. Ἐάν βροντήση ἐνόχλησις εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ζάλες πολλές καὶ τὸ σιτᾶριν κεφαλαίωνει, λοιμικὴ ὀλίγη καὶ θάνατος ἀνθρώπων. Εἰς τοὺς καρποὺς χυμός (:), τὰ ὄσπρια χαλοῦνται ἀπὸ ἀκρίδες καὶ εἰς μερικὸς τόπους χαλάζιν. Χειμῶν ἔψιμος, ἀκρίδες πολλές.

Αἰγόκερας. Ἐγὰν βροντήση βροχές πολλές σημαίνει καὶ ἀστραπές πολλές εἰς τὴν ἀνατολὴν τῶν βασιλέων τάραξες, ἀρρωστειὰ μεγάλες καὶ λοιμός (:).

Υδροχόος. Ἐγὰν βροντήση πόλεμον δηλοῖ καὶ ἀρρωστειὴς εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Σιτᾶριν καὶ κριθᾶριν πολλόν, χειμῶνας καλός, εἰς τοὺς καρποὺς ὀλίγη εὐθυσία, τετράποδα πλήθια, εἰς τὴν ἀνατολὴν χειμῶνος ὄψιμος (sic).

Ἰχθύς. Ἐάν βροντήση χαλασμός τοῦ σίτου εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ

κίνδυνος εἰς ἓνα κάστρον, λοιμός καὶ χαλασμός, χειμῶνας καλός, πρῶϊμα καὶ ὄψιμα καλά γίνονται καὶ τῶν βωδῶν χαῦμός.

Κριός. Ἐάν βροντήση εἰς τὴν ἀνατολὴν ἀνθρωποὶ χάννουνται, ἐξοικίζονται χωρὶ μεγάλοι, τῶν ζώγων χαῦμός καὶ πόνος τῶν ὀμάτων πολλός. Σιτᾶριν, κριθᾶριν πλήθος καὶ χειμῶν βαρὺς.

Ταύρος. Ἐάν βροντήση γίνεται σιτᾶριν κατὰ τόπους καὶ εἰς τὴν βασιλικὴν αὐτὴν χαρὰ καὶ ἀρρωστειὰ ὀλίγη, τετράποδων, χαῦμός, εἰς τὴν Δύσιν ἀσθενεῖαι καὶ χαῦμός μεγάλης κεφαλῆς.

Δίδυμος. Ἐάν βροντήση ἀρρωστειὴς μεγάλες εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ χαλασμός σίτου, χειμῶνας καλός καὶ εἰς ὄλους τοὺς καρποὺς χαλασμός, ἐνόχλησις κόσμου καὶ ξηκασμός τόπου καὶ εἰς τὰ τετράποδα χαῦμός.

Καρκίνος. Ἐάν βροντήση ἄνεμοι πολλοὶ θέλουσι πνεύσει, σιτᾶριν καὶ κριθᾶριν πολλὸν γίνεται. Χειμῶνας καλός, καρποζυλεία (γρ. καρποζυλεία) ὀλίγη, ὄσπρια ὀλῖα καὶ οἶνος πολλός.

Λέων. Ἐάν βροντήση εἰς τὸν σῖτον καὶ εἰς ἄλους καρποὺς χαλασμός, λειχῆνες καὶ ψῶρα εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ μεγάλα κίνδυνα (sic) χειμῶνας πολλός, εἰς τὰ βουνὰ καρπός καλός, εἰς τὰ ὄσπρια χαῦμός, ἄνεμος ἀνεδρὸς καὶ εἰς τὰ καράβια κίνδυνος.

Τέλος τοῦ ἄνωθεν βροντολογίου
(φυλ. 9β—10α).

Ἔτερον βροντολόγιον τῶν δώδεκα μηνῶδων.

Μῆν Ὀκτώμβριος.

Ἐάν ἐν τῷ παρόντι μηνὶ βροντῆ μετὰ ψόγου γενήσεται, εἰ οὖν μετὰ κτύπου ἔδειξιν (γρ. ἐνδείξιν) ποιγῆ ὅτι ἀνθρώπος μέγας θανεῖται ἢ χαωθεῖ. Εἰ δὲ τὴν πέμτην ἢ τὴν ἕκτην ἢ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν τοῦ αὐτοῦ μηνός καὶ βροντῆ γένηται ἐνδείξιν ποιγῆ ὅτι οἱ μεγάλοι ἀνθρωποὶ καὶ οἱ μαῖστάνες συντριβήσονται. Ὅψωρα δὲ καὶ σῖτος καὶ κριθῆ καὶ ὄσπρια πολλὰ γενήσονται καὶ οἱ ἀμπέλοι εὐτυχήσουσιν. Εἰ δὲ εἰς τὰς ὀκτώ

του αὐτοῦ ἡ βροντὴ γένη ἢ ἐν τοί(ς) δένδροις ὀπώρα πληστήσεται. Εἰ δὲ τὴν 9 αὐτοῦ βροντῆσῃ οἱ ἄνθρωποι εἰς παραχὰς ἔσονται. Ὀπώρα δὲ καὶ σταφύλιν γενήσεται. Εἰ δὲ εἰς τὴν δεκάτην βροντῆσῃ εὐθνηεῖαν ἄγαν δηλοῖ. Εἰ δὲ εἰς τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ βροντῆσῃ ἄκρις πολλὴ φανήσεται ζημίαν δὲ τοσαύτην οὐ ποιήσει. Εἰ δὲ εἰς τὴν 12 τοῦ αὐτοῦ ἡ βροντὴ γένη τὴν σποράν ἢ ἄκρις (λείψει:). Εἰ δὲ τὴν 13 τοῦ αὐτοῦ βροντῆσῃ σίτος καὶ κριθὴ ἄγαν γενήσεται καὶ οὐκ ἔσται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅθεν συνέβη τοῦ γενέσθαι τὴν βροντὴν. Εἰ δὲ τὴν 14 γένη ἡ βροντὴ ἡ βασιλεία τοῦ αὐτοῦ μέρους εἰς ἔξοδον ἔσται καὶ τὸ βεσιτάριον αὐτοῦ κενωθήσεται. Εἰ δὲ εἰς τὰς 15 τοῦ αὐτοῦ ἡ βροντὴ γένη ἔνδειξι δηλοῖ τελείαν ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς ἡμέρας μέχρι τελειώσεως τοῦ αὐτοῦ μηνός τὰ πάντα εἰς καλόν. Οἱ δὲ μαθηματικοὶν (γρ. μαθηματικοί) οὕτως ἔδοκαν δόγμα ὅτι ἐγὰν ἡ βροντὴ γένηται ἐν τῷ παρόντι μηνί καὶ ἡ σελήνη(η) τύχη εἰς πλεονασμὸν τοῦ φωτός αὐτοῦ (sic) γίνωσκε δὲ ὅτι ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ ἄνεμος καὶ ὑέτος πάνυ γενήσεται. Εἰ δὲ εἰς λείψιν λάχρη ἢ σελήνη γνώτωσιν (γρ. γνώτωσαν) ὅτι ἄτινα ἐδηλώσωμεν τὸν ἐρχόμενον χρόνον γενήσονται (φυλ. 10α—10β).

[Τὸ ἐπόμενον κομμάτι εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸ κεφάλαιο : 'Ἀρχὴ τῶν ζωδίων τῶν θηλυκῶν].

Μηνί 'Οκτώμβριος.

'Ἡ γεννηθεῖσα κόρη ἐν καιρῷ ζωδίου τοῦ Σκορπίου ἔσται λευκόχρωη

καὶ σημεῖον ἔχει ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ στήθους. Ἔσται δὲ καὶ πολλὸ ἀρρώστητη (sic) καὶ εἰς τοὺς ἴδιους γονεῖς λυπηθεῖ. Μαστοὺς πονέσει καὶ γάλαν ληθήσεται (γρ. λειφθήσεται). Γίνεται δὲ ξανθόθρηξ, πονέσει γαστέρα καὶ περιπλοκάς δι' ἀβάσει πολλές... τοὺς ἴδιους γειτόνους καὶ κακοὺς ὀρθαλοὺς ἔχει. Εἰς γονικὴν μοιρασίαν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς οὐκ ἐλεήσει, εἰς ἄνδραν λυπηθεῖ καὶ ἀγαπήσει αὐτόν, ἀλλ' οὐ λυβεί αὐτόν· εἰ δὲ καὶ λάβῃ αὐτόν εὐθὺς χωρισθήσεται καὶ μετὰ ἄλλου συνοικίσει καὶ παῖδας τέξει καὶ εἰς αὐτόν λυπηθεῖ. Καὶ ἀπὸ τέκνα εὐτυχήσει πολλά, πτωχὸς ἐλεήσει, προικία κερδαίνει. Ἔσται δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς εὐτυχῆ (sic). Σημεῖον ἔχει ἐπὶ τῆς χειρὸς ἢ ἐπὶ τοῦ ὤμου ἢ τῆς ὀψεως καὶ εἰς οἴκου Κυρίου πορευθήσεται καὶ ὀρφανούς θρέψει. Ἄς προσέχει ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς καὶ τῆς Κυριακῆς, ὅταν δὲ τὸ φενκάρην νεὸν ἰδῆς ἄς βλέψει εἰς ἄρρενος ὄσιν. Τὸ ἐνδύμα τῆς κίτρινον, τὸ δακτυλίδιον τῆς σιδερένον, κλημακτῆρας (:) ἔξει εἰς χρόνους 3 καὶ 7 καὶ 21 καὶ 38. Καὶ ἐγὰν ταῦτα διέλθῃ ζήσεται ἔτη 66. Ὅταν δὲ ἀρρωστῇ ἄς λάβῃ τοῦ Διδύμου γάλαν, σὺν ἐλαίῳ ἀλειφέστω καὶ ἄς λειτουργᾷ τὸν ἄγιον ἀπόστολον Θωμᾶν καὶ οὐ κινδυνεύσει. (φυλ. 17β—18α).

Μόρφου 1942. Ν. Χ. ΚΟΝΟΜΗΣ

1) Ἡ ὀρθογραφία καὶ στίχῃ εἶναι δικά μου. Μονάχα ἡ φτογολογικὴ γραφὴ τοῦ κειμένου κρατιέται.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Θέατρον «'Ολύμπια· Βαρωσίω» :
Φώτου Χατζησωτηρίου—«Συνηθισμένη Ἱστορία», Κομεντί σὲ 3 πράξεις :

'Ἡ «Συνηθισμένη Ἱστορία» εἶναι τὸ δεύτερο θεατρικὸν ἔργον τοῦ νεαροῦ συγγραφέα Φώτου Χατζησωτηρίου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συγχρόνως καὶ ὁ ἀποκλειστικὸς διοργανωτὴς καὶ σκηνοθέτης τῆς ἄλλης παραστάσεως.

Στὸ Βαρῶσι, στὸ σπίτι μιᾶς γεροντοκόρης ποῦ ἐνοικιάζει δωμάτια, κινουῦνται καὶ ζοῦν ὁ καθένας τὴν ἰδιαίτερον ζωὴν τοῦ διάφοροι τύποι, τοὺς ὁποῖους οὐσιαστικὰ δὲν συνδέει ἀναμεταξύ τῶν τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπὸ τὴν τυχαία σύμπτωση τῆς συγκατοικίας. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς εἶναι χαρακτηριστὰ δύνάτοι, διστακτικοί, ὄνειροπαρμένοι, γιομάτοι ματαιοδοξίας καὶ ἀρρωστικὰ ὄνειρα. Οἱ συνεχῆς ἀτυχίες τοὺς ἔχουν βυθίσει σ' ἓνα εἶδος παθολογικῆς ἀπαθείας, ποῦ τοὺς κάμνει σι-

γὰ—σιγὰ νὰ ὑποφέρουν ἀδιαμαρτύρητα τὴ δυστυχία τους, καὶ νὰ ἐντυφῶν μὲ ἀνταρτέσκεια στὸν πόνον τους.

Κάποιον ἀπίθανο περιστατικὸ μεταβάλλει στὸ τέλος ὀριστικῶς τὰ πράγματα. Ἐνας διεφθαρμένος τύπος ἐκφύλου βιάζει τὴν ἀνεψιὰ τῆς γεροντοκόρης—μιά μικρὴ ὄνειροπαρμένη—, κ' ἕνας ἐργάτης—ὁ μόνος δυνατὸς χαρακτήρας τοῦ δράματος—προθυμοποιεῖται νὰ πάρει γυναικὰ του τὴν ἄτυχη κόρη, καὶ νὰ ἀποκαταστήσει ἔτσι τὴν διασαλευθεῖσα τιμὴ τῆς οἰκογένειας. Ἡ γεροντοκόρη τότε συνέρχεται, ἡ μικρὴ ὄνειροπαρμένη προσγειοῦται, κ' ὁ ἰδεολόγος ἀδελφὸς παύει νὰ εἶναι πλέον ὁ θεωρητικὸς ἀπολογητὴς τοῦ δικαίου καὶ ἀποκτᾷ θέλησιν καὶ προσωπικότητα.

Οἱ ἄλλοι τύποι εἶναι μᾶλλον διακοσμητικοὶ καὶ δευτερεύοντες, καὶ μερικοὶ θὰ μπορούσαν θαυμάσια νὰ λειψουν, χωρὶς νὰ χάσει διόλου τὸ ἔργο ἀπὸ τὴν ἀξίαν του.

Ὡς γεγονός ἡ «Συνθησμένη Ἱστορία» στηρίζεται λιγώτερο στὴν πλοκὴ τῆς, καὶ περισσότερο στὶς ἰδέες καὶ τὶς ἀπόψεις τοῦ θέλει μὲ τὸ ἔργο του νὰ παρουσιάσει ὁ συγγραφεὺς. Πρόκειται δηλαδὴ μᾶλλον γιὰ μιὰ κωμῶδια ἢθῶν ὅπου ἡ ζωὴ παρουσιάζεται ἀ μέσα σὲ μερικά χαρακτηριστικὰ σκίτσα καὶ εἰκόνες τοῦ ἐκπροσωποῦν τὴ συνισταμένη τῆς ὄλης καταστάσεως. Γιατὸ ἔπρεπε ἴσως νὰ ἀποδοθῆ περισσότερὰ προσοχὴ στὴ σκηρικὴν οἰκονομία καὶ διάταξιν τοῦ δράματος, γιατί ἕνα ἔργο μὲ χαλαρὴ πλοκὴ, ὅπως εἶναι ὅλα τὰ ἔργα τοῦ εἴδους αὐτοῦ, δὲ θὰ μπορούσε νὰ συγκεντρώσει διαφορητικὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσοχὴ τοῦ θεατῆ παρά μονάχα μὲ τὸν πνευματικὸν καὶ γρήγορο διάλογο, τὴν ἀβίαστη ἐναλλαγὴ τῶν σκηνῶν, καὶ τὴν αὐστηρὴ ἰσορροπία τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μερῶν τοῦ ὅλου δράματος.

Δυστυχῶς, ἡ αἴσθησις αὐτῆ τοῦ περιτύου καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ λιτότης ἔλειπαν αἰσθητὰ ἀπὸ τὴν παράστασιν τοῦ θεάτρου «Ὀλύμπια». Καὶ ἐνῶ ἡ «Συνθησμένη Ἱστορία» ὡς φιλολογικὸν κείμενον μπορεῖ νὰ ὑποβάλλει ἀρκετὰς σκέψεις καὶ νὰ προσφέρει

ἀρκετὴν καλλιτεχνικὴν συγκίνησιν, ὡς θέμα ὑπῆρξε μιὰ μετρία παράστασις, χωρὶς ἀνώτερες ἐξάρσεις (ἐκτὸς ἴσως τῆς σκηνῆς τῆς συναντήσεως τῆς ἀρτίστας μὲ τὴν κόρη τῆς) καὶ χωρὶς κανένα ἰδιαίτερον καλλιτεχνικὸν παλμό. Μέσα στὶς παρατραβηγμένες σκηνὲς διεφαίνεται ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέως νὰ ἰκανοποιήσῃ τὶς συμπάθειαι καὶ τὶς κλίσεις τοῦ πολλοῦ κοινοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ ἀπομακρυνθῆ καὶ ἀπὸ τὸ πλαίσιον τοῦ σοβαροῦ θεάτρου, μέσα εἰς τὸ ὅποιον ἠθέλησε νὰ τοποθετήσῃ ἐξ ἀρχῆς τὸ ἔργον του. Εἰς τὸ γεγονός αὐτὸ ὀφείλεται καὶ ἡ παρεμβολὴ τῶν ἀνιαρῶν ἐκείνων τραγουδιῶν καὶ χορευτικῶν ἐπιδειξέων, τὰ ὅποια διέσπασαν ἀκόμη περισσότερον τὴν ἑσωτερικὴν συνοχὴ καὶ ἐνόθητα τοῦ ἔργου, καὶ μὲ τὸν ὑπερβολικὸν τῶν φόρτων ἐχαλάρωσαν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατῆ. Αὐτὸς εἶναι ἐπίσης ὁ λόγος γιὰ τὸν ὅποιον ἡ τέλευταία πράξις ἐπῆρε στὸ τέλος τὸν εὐθυμὸν χαρακτήρα μουσικῆς ὀπερέτας, ὅπου ἡ νυμφικὴ πομπὴ βραδύνει ἀδικαιολόγητα τὴν ἀναχώρησιν τῆς γιὰ νὰ προκαλέσει τὴν ἰλαρότητα καὶ τὴν εὐθυμία τοῦ κοινοῦ.

Ἐξ ἄλλου μερικοὶ τύποι ὑπῆρξαν ὑπερβολικοὶ καὶ σχεδὸν συμβατικοὶ, ὅπως οἱ τύποι τοῦ συνταξιούχου διδασκάλου καὶ τοῦ Νέου νοικάρη, πού μὲ τὴν ἐκζήτησιν καὶ τὴν ὑπερβολὴ τους συνετέλεσαν ὥστε τὰ καλλιτεχνικὰ κωμικὸν στοιχεῖον νὰ μεταπέσει σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ γελοίου.

Αὐτὰ ὅλα δὲν ὑπάρχουν βέβαια (ἢ τοῦλάχιστον μὲν διαφαίνονται) στὸ διάβασμα τοῦ ἔργου, καὶ γιὰ τὸ ἐπιμένω ὅτι ἡ παράστασις τῆς «Συνθησμένης Ἱστορίας» ἐζημίωσε τὴν καλὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν θὰ μπορούσε κανένας νὰ δημιουργήσει ἀπὸ μόνην τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ δράματος.

Ἡ ἠθοποιία γενικὰ ὑπῆρξε μετρία. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τεχνικὴ ἀνισότητά που ὑπῆρχε μεταξύ τῶν διαφόρων ἐρασιτεχνῶν, ἐπῆρασε δυσμενῶς τὴν ὅλη παράστασιν καὶ ἡ ἔλλειψις συντονισμοῦ καὶ ἐνορχηστρώσεως τῶν προσώπων τὰ ὅποια ἐκινούνητο ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰς μιὰν δεδομένην στιγμὴν.

Ἀντιλαμβάνομαι βέβαια τις δυσκολίες πού ἀντιμετώπισαν ὁ συγγραφέας, καί ὁμολογῶ ὅτι ἡ κριτική μου πρέπει νά θεωρηθῆ ὑπερβολικά αὐστηρή, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ ἠθοποιοί ἦσαν ἐρασιτέχναι (πολλοί τῶν ὁποίων ἀνέβαιναν γιά πρώτη φορά στή σκηνή), καί ὅτι τὸ ἔργον ἀνήκει σέ νεαρό συγγραφέα, ὁ ὁποῖος, ἐκτός τῶν ἄλλων, δέν εἶχε ποτέ τὴν εὐκαιρία νά σπουδάσει τὴν ἐπιστήμην τῆς σκηνοθεσίας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ «Συνηθισμένη Ἱστορία» εἶναι μὰ καλὴ καί εὐσυνειδητὴ προσπάθεια, καί ἓνα ἔργο γραμμένο μὲ πραγματικά ἀνθρωποπικὲς ἀντιλήψεις, καλλιτεχνικὴ διάθεση, καί ἀναμφισβήτητὴ εἰλικρίνεια.

Τὰ σκηνικά, μεταξύ τῶν ὁποίων καί μία σκηνογραφία τοῦ καλλιτέχνη κ. Γ. Κάνθου, ὑπῆρξαν ἐξαιρετικὰ ἐπιτυχῆ, καί ἴσως ἀπὸ τὰ καλύτερα πού εἶδε ποτέ τὸ Κυπριακὸ θέατρο.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου: 19ο Παιδικὸ Θέατρο.

Τὸ Παιδικὸ Θέατρο στὴν Κύπρον μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἄρχισε νά κοιτάζεται μ' ἐνδιαφέρο, κι αὐτὸ χάρι στὴν πρωτοβουλία καί στὴ συστηματικὴ ἐργασία τοῦ «Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου». Ἐνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα ἔργα τοῦ καλοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ στὰ δεκατέσσερα χρόνια τῆς γόνιμης δράσης του, εἶναι ἡ φροντίδα γιά τὴν καλλιτεχνικὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ παιδιοῦ μὲ παραστάσεις παιδικῶν δραμάτων ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιά, κατὰλληλα ὀδηγημένα.

Ἡ κ. Μαρία Π. Ἰωάννου στάθηκε ὁ ἐμψυχωτὴς, ὁ πρωτεργάτης καί ὁ ὀδηγὸς στὴν πολιτισμένη αὐτὴ ἐργασία. Τὸ φωτεινὸ παράδειγμά της τὸ ἀκολούθησαν καί τὰ σχολεῖα, κ' ἔτσι στὰ δύο τελευταῖα χρόνια εἶδαμε στὴ Λευκωσία μερικὲς σχολικὲς παιδικὲς παραστάσεις, ζηλευτὲς σὲ περιεχόμενον κ' ἐμφάνιση. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἓνας συγγραφέας σὺν τῶν Τεῦκρο Ἀνθία, καταπίστικῶς σοβαρὰ μὲ τὴ συγγραφὴ παιδικῶν θεατρικῶν ἔργων.

Βρισκόμαστε λοιπὸν σὲ μιὰ περίοδο ὄχι μόνον διαφώτισης σχετικὰ μὲ τὸ παιδικὸ θέατρο, ἀλλὰ συστηματικῆς ἐφαρμογῆς καί φωτισμένης καλλιέργειας του, γιατί πιά γίνηκε ἀντιληπτό ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους, πῶς τὸ παιδικὸ θέατρο ἔχει τεράστια σημασία γιά τὴν ψυχικὴ καλλιέργεια τοῦ παιδιοῦ: διδάσκει ἀποτελεσματικὰ καί ἄμεσα τὸ παιδί, τοῦ ἐμπνέει αὐτοπεποίθηση, τὸ κάνει κύριο τῶν κινήσεων καί τῆς φωνῆς του, προπάντων ὅμως τὸ μορφώνει αἰσθητικὰ χρησιμοποιοῦντας ὅλα τὰ καλλιτεχνικά μέσα.

Γι' αὐτὸ μὲ ξεχωριστὴ εὐχαρίστηση εἶδα τὸ 19ο Παιδικὸ Θέατρο πού διοργανῶσε κατὰ τὴν Πρωτοχρονιά τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου. Ἦταν ἀπὸ τίς παραστάσεις ἐκεῖνες πού ξεκουράζουν ψυχικά κ' εὐχαριστοῦν ὄχι μόνον τὰ παιδιά μὰ καί τοὺς μεγάλους, πού τόσο τσακισμένα εἶνε σήμερα τὰ νεῦρα τους μὲ τὴν παγκόσμια ἀναστάτωση. Γιατί ἔχει ἀκόμα χαρὲς ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ, πού ἂν τις προσέχε καί τίς ἐνίωθε, θά μπορούσαν νά κάνουν τὸ διάβα της πάνω στὴ γῆς λιγώτερο ὀδυνηρό. Κ' ἡ ἀπλή χαρὰ τοῦ παιδιοῦ, τὸ ξέγνοιαστο γέλιο του, τὸ ἀπροσποίητο τραγούδι του, τὰ εὐτυχισμένα ὄνειρα του, οἱ φωτεινὲς ἐλπίδες του, ἡ παραμυθένια φαντασία του μποροῦν καί τὴ δικὴ μας πικρὴ ζωὴ νά γλυκάνουν καί νά τῆς δώσουν καινούργιο νόημα καλοσύνης καί ἀγάπης.—Κι αὐτὴ τὴν ἀπολύτρωση τὴν ἔδωσε πλοῦσια ἡ παράσταση αὐτὴ.

Δὲ θά μῶδ σὲ λεπτομέρειες γιά τὰ ἔργα καί τοὺς μικροὺς ἐρασιτέχνες. Ἦταν ἓνα ἄρμονικὸ σύνολο: Τὰ ἔργα κατάλληλα διαλεγμένα γιὰ τίς γιορτὲς καί τὰ παιδιά, καί οἱ μικροὶ ἐρασιτέχνες πολὺ καλοὶ. Μερικοὶ παιζανε τόσο πετυχημένα, φυσικά καί ἄψογα, πού θά μπορούσαν πρῶτα νά διδάξουν καί μεγαλύτερους ἐρασιτέχνες.

Τὰ ἔργα τὰ διδάξαν ἡ κ. Μαρία Π. Ἰωάννου καί ἡ δ. Ναταλία Μιχαηλίδου καί τὴ μουσικὴ ὁ κ. Γ. Κονναρῆς. Τοὺς ἀξίζουν θερμὰ συγχαρητήρια.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

—Τὰ ἔξοδα γιὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» ὄλο καὶ ἀξιώνονται, γι' αὐτὸ εἰμασθε ἀναγκασμένοι νὰ ἀξήσουμε τὴν τιμὴ τους. Ἔτσι ἀπὸ τὸ μεθεπόμενον τεύχος, δηλ. ἀπὸ τὸ τεύχος τοῦ Μᾶν, τὸ περιοδικὸ θὰ πουλιέται πρὸς ἕνα σελίνι. Ἡ συνδρομὴ ὅμως μένει ἡ ἴδια : 5 σελίνια γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ 6 σελίνια γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ.

—Στις φιλολογικὲς συγκεντρώσεις τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου τῆς 9ης καὶ 16ης Δεκεμβρίου μίλησεν ὁ κ. Νίκος Κρανιδιώτης μὲ τὰ ἑξῆς θέματα : «Τὰ καλλιτεχνικὰ μέσα τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας», καὶ «Ἡ θέσις τοῦ Σολωμοῦ στὴ Νεοελληνικὴ ποίησις» καὶ 20 Γενάρη «Ἀνάλυσις τοῦ Ἕμμου εἰς τὴν Ἑλευθερίαν τοῦ Σολωμοῦ».

—Τὴν 1ην Ἰανουαρίου τὸ Λύκειον Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου ἀνεβίβασε τὸ 19ον παιδικὸν τοῦ θεάτρου.

—Γὴν 30ην Ἰανουαρίου, ἑορτὴν τῶν Γραμμάτων ἐξεφώνησεν ἐν Ἀμμοχώστῳ τὸν πᾶνηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ὁ κ. Νίκος Κρανιδιώτης.

—Στις 15 Δεκ. ὁ «ΕΣΑΛ» παρουσίασε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὴ Λεμεσὸ τὸ δράμα «Κατήφορος» τοῦ κ. Κ. Χαράκη.

—Στις 18 Δεκ. στὸ Θέατρο Παπαδοπούλου στὴ Λευκοσίᾳ ὁ κ. Μ. Σαμψῶν ἔδωκε συναυλία βιολιοῦ μὲ σύμπραξιν τῆς δ. Quebenlian καὶ τῆς μικρῆς ὀρχήστρας τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Mozart».

—Στις 4 Γενάρη ἐπανελήφθηκε στὴ Λευκοσίᾳ ἀπὸ τοὺς ἐρασιτεχνεὺς τῶν Συντεχνιῶν ἡ παράστασις τοῦ «Ἡρωϊκοῦ Ἐμβατηρίου» τοῦ κ. Γ. Ἀνθία.

—Ὁ Σύλλογος καταστηματαρχῶν Βαρωσιῶν ἀνέβασε στίς 23 Γενάρη στὸ θέατρο Ὀλύμπια τὸ ἔργο «Μαρτυρικὸς πατέρας».

—Θεατρικὸς ὄργανισμὸς ἔπιασε τὴν Κύπρον, ποὺ παρουσιάζεται ὄχι μόνον στίς παραστάσεις δραμάτων ἀπὸ διάφορους ἐρασιτεχνικοὺς ὁμίλους, ἀλ-

λὰ προπάντων μὲ τὴ δημιουργίαν ταχτικοῦ θεάτρου μὲ τὴ μορφὴ τῆς ἐπιθεώρησης. Ἔτσι στὴ Λευκοσίᾳ δύο ὁμίλοι ἐλαφροῦ θεάτρου ἐργάζονται, ὁ ἕνας μάλιστα ταχτικά, ἄλλες δὲ ἐπιθεωρήσεις φαίνεται ὅτι ξεφυτρῶνουν σ' ἄλλες πόλεις. Ὁ ὁμίλος τοῦ «Λυρικοῦ» Λευκοσίας παρουσίασε δύο καλὰς ἐπιθεωρήσεις, τὸ «Σοῦπα —μοῦπες» καὶ τὸ «Ὅλα Χύμα», μὲ κείμενον τοῦ κ. Κ. Μόντη καὶ μουσικὴν τοῦ κ. Α. Λυμπουρίδη. Καὶ ἔπεται συνέχεια μὲ καλύτερες ἐλπίδες.

—Ἡ Ἑταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν θὰ διαθέσει φέτος ἕνα ποσὸν γιὰ τὴν ἀγορὰ ἔργων κυπριακῆς λαϊκῆς τέχνης, ποὺ θὰ ἀποτελέσουν τὴν βάση γιὰ τὴν ἴδρυση Μουσείου Λαϊκῆς Τέχνης. Παρακαλοῦνται οἱ φιλότεχνοι νὰ βοηθήσουν τὴν Ἑταιρεία στὴν προσπάθειαν τῆς αὐτῆς.

—Τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν ἀυξήθησαν κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸ, πολλὰ δὲ ἰδρύματα, ἐκκλησιαστικὰ κ.ἄ., ἀυξήσανε τὴ συνδρομὴν τους στὴν Ἑταιρεία —Βρίσκονται ὑπὸ ἐκτύπωση δύο τομοὶ τοῦ Δελτιοῦ της, ὁ πέμπτος καὶ ἕκτος.

—Ὁ συνεργάτης μας κ. Ν. Χ. Κονομῆς ἀπὸ τὴ Μόρφου ἀπὸ καιρὸ μαζεύει, κατατάσσει καὶ μελετᾷ τὰ κυπριακὰ λέξεις γιὰ τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ τὰς ἱστορίας τῶν ἐπαγγελμάτων. Δέχεται τὴ βοήθειαν ὅποιουδήποτε ἔχει σχετικὴ ἐργασία, καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ βοηθήσῃ σ' ἄλλο εἶδος λασογραφικῆς ὕλης. Γράψετε στὸν ἴδιον.

—Τὸ περιοδικὸ «Ἑλλην» ποὺ ἐκδίδει στὸ Κάϊρο ὁ κ. Α. Κασιγόνης, εἶναι μιά ζωντανὴ πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ ἐπιθεώρηση, ποὺ ἀξίζει νὰ προσεχθῆ καὶ νὰ υποστηριχθῆ ἀπὸ κάθε Ἑλληνα διανοούμενον. Εἶναι ἡ ἐπαναστατικώτερη πνευματικὴ φωνὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἄδωνη Βεργάλη: Ἡ σύγχρονη ζωῆ, Κύπρος 1942 σ. 48.

Π. Α. Φασουλιώτη: Ἡ Ρωσία ἀντιμέτωπος τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας τ. Α' Λεμεσός. σ. 62, γρ. 15.

Γιώργη Χειμαρίδη: Ἐμπρός τῆς γῆς οἰκολασμένοι! ποιήματα. Λευκωσία 1942 σ. 30 1/-.

ΤΥΠΟΣ

Πήραμε τὶς ἐφημερίδες *Ἐλευθερία*, *Ἀνεξάρτητος*, *Κυπριακὸς Τύπος*, *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, *Πάφος*, *Παρατηρητής* καὶ *Χρόνος*, καὶ τὰ περιοδικὰ *Ἀπόστολος Βαγράβας* καὶ *Ἑλλην*.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Ανθ. Ρ. Μόρφου: Ἐπισημαίνω καὶ εὐχαριστῶ τὸ ποιητὴν σὰς. Ὑστερα, τί σημαίνει «διάβαινε μὲ τὴν ἀγνοία πῶς δὲν ἀργεῖ»; Μήπως θέλετε νὰ πῆτε «μὲ τὴν βεβαιότητα, μὲ τὴν πίστη» πῶς θὰ ρθεῖ ὁ λυτρωμὸς; Γιατί αὐτὸ ἀπαιτεῖ τὸ νόημα.—κ. Ν. Αρ. Δὲν ἐνδιαφέρει διόλου τὸ περιοδικὸ μὰς ἢ μελέτη σὰς.—κ. Γ. Χρ. Βαρώσι: Τὸ ποιητὴν σὰς, μουσικὸ κ' εὐαίσθητο, μὰ κάπως «λαθαρὸ καὶ μ' ἐπαναλήψεις ἐπιζημιές. Ὡστόσο ἐλπίζουμε νὰ τὸ δημοσιεύσουμε μὲ τὴ σειρά σου. Στείλτε μὰς κὶ ἄλλη ἐργασία σὰς.—κ. Ιακ. Ρωσ. Βαρώσι: Μπορεῖ νὰ μὴ εἶναι καλογραμμένο τὸ διηγημὰ σὰς, διὰς εἶναι πολλὴ ψυχὴ, σωστὴ γραμμὴ καὶ εὐρύτητα ἀντίληψης. Πάλλεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Θὰ τὸ δημοσιεύσουμε.—κ. Ν. Χ. Κ. Μόρφου: Μὴ λιποψυχήτε. Ὑπάρχει κοινὸς καὶ τρόπος νὰ διορθωθοῦν ὅλα. Ἐχετε τόσα προόντα, ποῦ εἶναι κοίμα νὰ τὰ παραβλέψετε γιὰ μερικές προσωρινὰς ἐξωτερικὰς ἀτυχίας. Οἱ μικρὰς ἐπιστολὰς σὰς ἔχουν τὸ ἐνδιαφέρον τους, κ' ἴσως τὶς βάλουμε κάπου. Δημοσιεύουμε τὴν παράκληση σὰς γιὰ τοὺς ἐπαγγελματικὸς δρους. Τὰ «Δημοτικὰ τραγούδια» τοῦ Πολίτη τὰ πήραμε καὶ μὴ στενοχωριέστε.—κ. Γ. Κεφ. Βαρώσι: Πολὺ ἐνδιαφέροντα καὶ τὰ νέα δημοτικὰ τραγούδια σὰς. Θὰ μποῦν μὲ τὴν σειρά σου.—κ. Αχ. Πιλ. Βαρώσι: Εἶναι πολὺ ζωντανὴ καὶ ἀπλὴ ἡ ἀφήγησί σου καὶ μὲ καθαρὴ παρατήρησι. Φροντίστε περισσότερο τὸ γράμμα σου. Θὰ δημοσιευτεῖ σύντομα.—κ. Ντ. Δ.: Φτωχά, ἀμύση, κακότεγνα καὶ χωρὶς ποιητικὴν τὰ ποιήματα σὰς. Παιδικὰ πρωτόλεια φηλοῦ ἀσθηματισμοῦ.—κ. Αχ. Π. Ὁρμητικὴ καὶ καλὴ ἡ πρόζα σου, ἀλλὰ κοινὸ γράμμα.

Ἐπεύθυνος ἰδιοκτῆτης Ν. Ι. Κρανιδιώτης—Κερύνια.

Τύποις: «Νεὸς Κόσμος» Θωμᾶ Γ. Κυριακίδη, Λευκωσία.

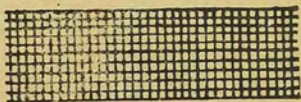

Ἐνακουφίζει τοὺς πόνους καὶ κοιμίζει
ΣΑΚΑΤΕΜΑ
ΟΣΦΥΑΛΓΙΑ

Τὸ μόνον ἀποτελεσματικὸν φάρμακον κατὰ τῶν πόνων τῆς μέσης καὶ ῥάχης εἶνε τὸ ΣΛΟΑΝΣ. Ἐπαλειφόμενον ἄνευ ἐντριβῆς συντελεῖ εἰς τὴν κυκλοφορίαν νέου αἵματος μᾶσφ τῶν πονεμένων μελῶν τοῦ σώματος, ἅτινα θερμαίνει, διαλύει καὶ καθυλόγημα ἀφαιρεῖ τοὺς πόνους καὶ ἀνακουφονεὶ τοὺς μύς. - Ὁ ὕπνος σας ἀποκαθίσταται βαθύς, καὶ ἡσυχος. Δικαίως δὲ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐπικαλοῦσι τὸ Σλόανς Λιμέντ ὡς δῶρον τοῦ Θεοῦ.

Ἐνθυμεῖσθε τὸ **SLOAN'S**

Τὸ παγκοσμιον φήμης ὑγρὸν πρὸς ἐπάληθριν μεταχειριζόμενον ἀπὸ 1887 ἕθνη

SLOANS

LINIMENT

